

Всеукраїнська загальнонаціональна і літературно-художня газета

Кримська Світлиця

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 5 (1677)

П'ятниця, 3 лютого 2012 р.

Видавець з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

ЩОБ НЕ ЗГИНУВ ДОСВІД ПОКОЛІНЬ

З Бекіром Аблаєвим наші читачі вже знають: у «Кримській світлиці» нещодавно друкувалися деякі його оповідання. А «розгледів» його першим наш львівський кореспондент Сергій Лашенко за принципом: велике бачиться на відстані.

Проте школяр із смт. Нижньогірського виявився зовсім маленьким, худорлявим 12-річним хлопчиною, котрого ще навіть підлітком не називш. Дорослі, як правило, при його однолітках припиняють серйозні розмови, а на їхні запитання відповідають: «Багато знатимеш, скоро зістаришся». А ось дідусь Бекіра та його молодшого брата Надіра Абдурешіт-ага так не говорив. І хоча минуло понад три роки, як назавжди він розлучився з улюбленими внуками, він уже тоді розмовляв з ними, зовсім малюками, про такі серйозні речі, про які не завжди насмілюються говорити поміж собою зрілі люди. В цьому йм заважають ідеологічні нашарування, особливості виховання та дещо інше.

Дідусь Абдурешіт розповідав малюкам про все, а найголовніше, що широ і правду. І цо правду віддзеркалів у своїх маленьких оповідях юний Бекір. Склалі вони книжечку «Розповіді моого дідуся». А в останній день січня відбулася її презентація в кримськотатарській бібліотеці ім. І. Гаспринського у Сімферополі.

Ще там я прочитала перше оповідання хлопчика «Вони живуть в моїй пам'яті» і ледь не розплакалася, бо відчула, яким був би щасливим Бекір, аби на цій презентації був не лише його тато, але й дідусь, ну хоча б в образі пташки, яка стукала до них у віконце після смерті бабусі, а потім — одразу дві, коли слідом за нею пішов і її чоловік. «Ми, звичайно ж, задогадувалися: це прилетіли наші бабуся та дідуся. Вони співали якісь свої пташині пісні, були щасливими, вони знову були разом», — пише Бекір, обіцяючи перевоповісти цю історію своїм дітям і онукам. Можливо, і їх він зробить колись ось такими

ж обдарованими, правдивими і передасть їм для подальшого збереження все, що одержав від дідуся.

А це, по-перше, повоєнний період життя, кримськотатарський побут, зокрема, забезпеченості родини, яка багато працювалася, але не гребувала і працею батраків, котрі знали, що таке господарева нагайка (такий висновок можна зробити із контексту оповідання «Дід Абла і наш скакун Джейрен»). Це і ставлення до вступу в колгосп, коли той же прадідусь Абла знищив дорогоцінну отару каракулевих селекційних овець, пустивши їх на м'ясо, аби лише не здавати в колгосп. Втім, його теж можна зрозуміти, як зрозумів і маленький Бекір.

По-друге, це Велика Вітчизняна війна, яка через кілька поколінь проросла колючим тереном у серці кримськотатарської дитини і викликає в ній патріотичні почуття — адже його дідуся воював, має багато нагород. «Після того, про що довідався, я став ще більше пишатися своїм дідом, який рятував людство від коричневої чуми», — зізнається Бекір в оповіданні «Історія однієї нагороди».

(Продовження на 16-й стор.)

ХОЛОД-2012

ЧИ ЗМОЖЕ
УКРАЇНА
ВИЙТИ
З ЕНЕРГЕТИЧНОЇ
КРИЗИ?

3
стор.

МОВА ПРО МОВУ

МОВНА
СИТУАЦІЯ
В ЛАТВІЇ
ОЧИМА
УКРАЇНЦІВ

4
стор.

КРИМСЬКИЙ МАЙДАН

«ЗАПРОШУЙТЕ
У «СВІТЛИЦЮ»
ПОБІЛЬШЕ
ДОБРИХ
ЛЮДЕЙ!»

11
стор.

«ЄДНАЙМОСЯ ЗАРАДИ УКРАЇНИ!..»

З метою тіснішої співпраці громадських організацій та місцевих осередків політичних партій Конгрес українців Севастополя 28 січня провів «круглий стіл». Організатори заходу прагнули подолати гострі суперечності та підписати угоду про співпрацю.

Чимало представників ГО та осередків політичних партій, запрошених на «круглий стіл», мовчкі проігнорували захід, деято надіслав листи з відмовою, як, скажімо, Конгрес українських націоналістів. Відгукнулися на заклик про об'єднання: Союз українок, ГО «Союз підприємців Ленінського району Севастополя», «Організація українських націоналістів-державників», ГО «Ліга українських

жінок», ГО «Медіа IPC» та «Ветеранська організація кінотеатрників», ГО «Станиця Севастополь» ПЛАСТ — Національна скаутська організація України».

З місцевих осередків політичних партій об'єднуватися були готові: «Фронт Змін», Українська платформа «Собор», Українська Народна Партия, Партия «Реформи і порядок» та «Україна майбутнього».

У ході проведення «круглого столу» його учасники знайомилися, розповідали про діяльність громадських організацій та політичних партій, переймалися станом української мови та культури у Севастополі, вносили пропозиції про форми та методи подальшої співпраці, а також робили зауваження

та доповнення до проекту угоди.

Під час обговорення проекту документа сторони зобов'язалися: спільно відзначати державні й національні свята, проводити тренінги, семінари, «круглі столи», а також об'єднати зусилля під час виборів до Верховної Ради України. Кожен із запрошеніх мав змогу висловити свою думку, проте конструктиву не вистачало.

На фото: виступає член місцевого осередку партії Українська платформа «Собор» Віталій Осадчий (до слова, один із спонсорів цьогорічного мовно-літературно-історично-пісенно-комп'ютерного конкурсу у «Кримській світлиці») (Продовження на 6-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта»
імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства
«Об'єднана редакція газети
«Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розвитку та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11 2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неється автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5, 2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.criemea.ua

Друкарня:
ТОВ «Мега-Поліграф»
вул. Марка Вовчка, 12/14
Київ, 04073

Видавець -
ДП «Національне
газетно-журналне
видавництво»
Генеральний
директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584
в УДК у м. Києві
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniectvo@gmail.com

Передплатна кампанія на видання ДП «Національне газетно-журналне видавництво», в т. ч. і на тижневик «Кримська світлиця», здійснюється за наступними реквізитами: вул. Васильківська, 1, м. Київ, 03040, 2 поверх, 6 корпус. Відповідальна особа за передплату — Іван Порхун.
Tel./факс (044) 498-23-64.

УКРАЇНА БАЧИТЬ СВОЕ МАЙБУТНЄ В ЄВРОСОЮЗІ

Україна бачить своє майбутнє в Європейському Союзі і прагне стати повноправним членом ЄС. Про це заявив Президент України Віктор Янукович на сесії Всесвітнього економічного форуму «Майбутнє Євразії».

Глава держави зауважив, що членство в Євросоюзі є запорукою демократичного розвитку України, її еко-

номічного процвітання, особистої свободи й добробуту кожного громадянина.

Президент оцінив 2011 рік як плідний у контексті євроінтеграції України. Він, зокрема, нагадав про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію, включаючи створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

Водночас, зауважив Президент, ще одним із пріоритетів зовнішньої політики України є розширення географії наших міжнародних відносин, налагодження співпраці з новими партнерами на всіх материках, насамперед з країнами Азії.

В. Янукович також наголосив, що Україна залишається надійним партнером в енергетичній сфері, який у повному обсязі виконував і виконуватиме свої зобов'язання.

НЕ ГАЗОМ ЄДИНИМ

Президент України Віктор Янукович анонсував повернення державної промисловості до застосування вуглехімії. Як передає кореспондент УНІАН, про це він повідомив під час прес-конференції в Кіровограді, де перебував з робочим візитом.

«Ми ухвалили програму, яка буде займатися енергозбереженням, диверсифікацією джерел постачання газу в Україну та замінення блакитного палива на інші енергоносії. Це стосується використання вугілля, причому в різних напрямках, за різними технологіями.

З вугілля можна виробляти газ, паливо, мазут тощо. Це органіка, з якої можна робити різні продукти. Колись в Україні була дуже розвинута галузь вуглехімії, потім її посунули, але ми до неї повертаємося. Життя нас повертася, і зараз ми вуглехімією будемо займатися», — наголосив Президент.

За словами В. Януковича, державні і місцеві органи влади останнім часом ведуть переговори з іноземними інвесторами щодо можливості видобутку бурого вугілля.

«Великий інтерес виявляє Китай. Я вважаю, що вирішення цього питання дасть можливість побачити шляхи, як ми будемо використовувати буре вугілля. Щодо відновлення видобутку на Кіровоградщині — це цікаво для економіки регіону, для створення робочих місць, для отримання додаткових джерел фінансування бюджету. І ми будемо це робити», — підкреслив В. Янукович.

Як повідомляє УНІАН, у січні цього року китайська компанія China Coal Technology and Engineering Group Corporation заявила про наміри інвестувати 50 млн. дол. на першому етапі в будівництво заводу з переробки бурого вугілля на рідке паливо на території Кіровоградської області.

«НИНІШНЯ СИТУАЦІЯ В ЕНЕРГЕТИЦІ ЗАГРОЖУЄ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ...»

У рамках Ради національної безпеки та оборони України має бути створено спеціальний комітет, який займатиметься вирішенням енергетичних проблем. Таку думку висловив екс-міністр палива та енергетики України, голова Наглядової ради ПАТ «Кіївenergo» Іван Плачков у ході «круглого столу» на тему: «Газпром» монополізує європейський газовий ринок?», організованого Інститутом Горщеніна.

За його словами, невиправдано висока ціна на російський газ призвела до того, що ситуація, яка склалася в українській енергетиці, безпосередньо загрожує національній безпеці країни. «Коли ро-

зинені країни стикаються з подібними проблемами, держава зосереджується на їх вирішенні. Я вважаю, що в рамках РНБО має бути створено спеціальний комітет, який займатиметься виключно питаннями енергетичної безпеки. В свою чергу Верховна Рада повинна наділити його спеціальними повноваженнями, максимально деполітизувавши його діяльність. Цей орган має почати нарешті займатися вирішенням проблем, а не обговорювати їх», — сказав І. Плачков.

Екс-прем'єр-міністр, президент Українського союзу промисловів і підприємців Анатолій Кінах також вважає, що влада повинна ки-

нути всі кадрові, інтелектуальні й фінансові ресурси на вирішення проблем української енергетики. «Основні наші ризики в питанні забезпечення енергетичної безпеки країни — це внутрішні ризики. Я хочу навести один приклад. У вересні 2011 року Президент України видав розпорядження про заходи з підвищенням енергоефективності та енергозбереження з метою зниження негативного впливу на економіку країни високих цін на природний газ. Сьогодні у нас 2012 рік, а жоден пункт цього розпорядження не є те, що не виконаний, до їх виконання навіть не приступали. Це мене турбую навіть більше, ніж енергетична політика Російської Федерації», — зазначив Анатолій Кінах.

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ МВС УКРАЇНИ В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ ІНФОРМУЄ

Шановні громадяни! У разі виявлення фактів вимагання хабарів, корупційних дій з боку посадових осіб органів місцевого самоврядування, контролюючих органів, державних службовців у сфері освіти, медицини, земельних відносин, комунального господарства, вам необхідно звертатися до УДСБЕЗ ГУМВС України в АР Крим для проведення перевірки за адресою: м. Сімферополь, вул. Богдана Хмельницького, 4, або за телефоном: 099-627-30-92.

КРИМСЬКА МІЛІЦІЯ ТЕПЕР ВСТИГАТИМЕ

Керівництво МВС України прекрасно розуміє, наскільки важлива матеріально-технічна підтримка правоохоронців. Саме від неї багато в чому залежить те, наскільки успішно і результативно буде боротьба зі злочинністю, наскільки спокійно і захищено будуть почувати себе громадяни. 26 січня в. о. начальника ГУМВС України в АР Крим генерал-майор міліції Михайло Слепанько вручив працівникам кримської міліції ключі від 70 новеньких автомобілів.

67 одиниць автотранспорту були передані кримським правоохоронцям Департаментом фінансово-ресурсного забезпечення МВС України, три автомобілі придбані за рахунок коштів місцевого бюджету в рамках програми профілактики боротьби зі злочинністю в регіоні.

Працівники різних підрозділів кримської міліції, в тому числі спецпідрозділу «Беркут», патрульної служби міліції, Державтоінспекції, ряду оперативних служб і територіальних підрозділів, будуть

нести службу на новеньких «Деу», «Сан Йонгах», «Рено» і різних моделях «ВАЗ».

При розподілі автотранспорту пріоритет отримали ті підрозділи міліції, на території обслуговування яких спостерігається максимальний наплив відпочиваючих у період літньо-курортного сезону.

Сьогодні перед державою стоять нелегкі завдання щодо реформування системи органів внутрішніх справ, — зазначив генерал-майор міліції Слепанько. — Впроваджувані новації вимагають від нас значних сил, досвіду і вдосконалення професійних навичок. Зростаючі якісно нові вимоги держави і суспільства до роботи правоохоронних органів стимулюють нас до виконання поставлених завдань максимально оперативно, грамотно і чітко. Тому ці машини, які нам сьогодні дали, — це для нас величезний подарунок, це нам допоможе, перш за все, заощадити ПММ, дозволить вчасно і швидко війти на будь-який виклик громадян, ну і, звичайно, це, перш за все, зовнішній вигляд. Ми повинні наблизитися до європейських стандартів. З такою технікою буде приємно подивитися на кримську міліцію.

Сьогоднішнє поповнення автопарку кримської міліції, безумовно, дозволить нам виконувати свою роботу на більш високому рівні. Адже не секрет, що часто в нашій роботі рахунок йде на хвилини. І від оперативності міліціонера може залежати чиєсь життя. Я впевнений у тому, що отримана автотехніка буде сприяти, в тому числі, зміцнити правопорядок на півострові, — підсумував Михаїл Анатолійович.

Новенькі автомобілі освятив ієрей храму-каплиці Георгія Победоносця отець Олег і благословив кримських міліціонерів на ратну службу на благо кримчан.

Сектор зв'язків з громадськістю

ГУМВС України в АР Крим

ЧЕРЕЗ МОРОЗИ ЗАКРИТИ ШКОЛИ

В Україні через морози призупинена робота 6,4 тис. загальноосвітніх навчальних закладів, які відвідують майже 900 тис. дітей. Відповідні дані оприлюднено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

«У зв'язку з сильним зниженням температурі повітря було призупинено навчання у 6,4 тис. загальноосвітніх навчальних закладів, які відвідують 898,6 тис. дітей», — йдеється у повідомленні.

Найбільше шкіл закрито у Дніпропетровській (972 школи, в яких навчаються 111 523 учні), Івано-Франківській (754 — 49 843), Хмельницькій (607 — 56 686), Рівненській (596 — 93 912) та Житомирській (518 — 80 834) областях.

У Криму на позачергові канікули у зв'язку з негодою до наступного вівторка закрито 496 шкіл і 139 дитячих садків.

«ЯК БОГ ДАСТЬ...»

Поромне сполучення між Кримом і Краснодарським краєм Росії з 30 січня скасовано через несприятливі погодні умови.

Про це кореспонденту УНІАН телефоном повідомив співробітник диспетчерської служби переправи. «Рух поромів поновиться після покращення погоди. Коли саме — важко прогнозувати. Як Бог дасть», — сказала співробітник агентства. Республіканський комітет із транспорту та зв'язку повідомляє, що на автостанціях і вокзалах Криму припинено продаж квитків на автобуси, які прямують на російську територію через Керч.

БУДІВНИЦТВО БІЛЯ МУЗЕЮ У ЯЛТІ ПРИЗУПИНЕНО

Департамент культурної спадщини та культурних цінностей Міністерства культури України інформує щодо ситуації навколо незаконного спорудження будівлі поруч з Будинком-музеєм А. Чехова в Ялті.

На запит Міністерства культури України від 16 грудня 2011 року Республіканський комітет Автономної Республіки Крим

Гарантуючи енергобезпеки є основним фактором побудови нової енергетичної архітектури України. Про це заявив Президент України Віктор Янукович у Давосі в своєму виступі на сесії Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) «Нова енергетична архітектура: можливі та ефективні перетворення».

Глава держави висловив переконання, що інтеграція України в енергетичний простір Європи має сприяти зміцненню енергобезпеки регіону. В. Янукович також підкреслив, що наша держава й надалі залишатиметься надійним партнєром у сфері транзиту вуглеводнів.

За словами Президента, Україна, крім того, зацікавлена у розвитку конструктивної та взаємогідної співпраці з усіма партнерами щодо формування нових енергетичних транспортних коридорів.

Глава держави звернув окрему увагу на значний невикористаний потенціал України у сфері алтернативної енергетики.

Президент висловив упевненість, що спільними зусиллями вдасться здійснити ефективне перетворення існуючої архітектури енергетики в Європі на нову та дієву модель.

* * *

Україна і Росія продовжують переговори щодо ціни на газ і усвідомлюють важливість пошуку компромісу з даного питання. Про це заявив Президент України Віктор Янукович під час дискусії з Александром Краснєвським на 8-й Українській ланч-конференції в Давосі.

«Ми два роки перебуваємо в переговорному процесі. Ми — і Росія, і Україна — розуміємо, що «приречені» прийняття це рішення, знайти компроміс. Процес триває, але поки що рішення немає», — зауважив Глава держави.

Віктор Янукович вкотре підкреслив, що внаслідок підписаної в 2009 році газової угоди між Україною та Росією наша держава пластила за газ непомірно високу ціну. «Ця ситуація для нас дуже критична, тому що Україна має найвищу ціну на газ у світі — без жодних сумнівів», — зазначив Президент.

У результаті такого стану справ, зазначив він, страждає економіка нашої держави. «Ситуація в газовій сфері в Україні, я б сказав, має всі ознаки загрози національної безпеки. Без перебільшення», — наголосив Президент.

Президент зауважив, що сьогодні Україна вже значно скоротила обсяги споживання російського газу і далі «буде йти цим шляхом».

* * *

Україна реалізовує програму з енергоефективності, енергозбереження та диверсифікації постачання енергоносіїв. Про це Президент України Віктор Янукович заявив під час дискусії з Александром Краснєвським.

«Ми прийняли рішення, дуже жорстке, про питання енергоефективності і енергозбереження... Диверсифікація постачання енергоносіїв, заміна газу на інші енергоносії — це дуже актуально. Відповідна програма затверджена, вона виконується», — підкреслив Віктор Янукович.

* * *

Соціально незахищенні верстви населення України не повинні страждати через високу ціну на газ. Таке переконання висловив Президент України Віктор Янукович на 8-й Українській ланч-конференції в Давосі.

«Нам нікуди більше «навантажувати» ціною на газ населення і житлово-комунальні господарства», — зауважив Президент. Він наголосив на важливості дотримання в нашій країні принципу соціальної справедливості.

Глава держави також звернув увагу на те, що непомірна ціна на російський газ негативно вплинула на конкурентоспроможність різних галузей промисловості України, внаслідок чого багато з них сьогодні працюють на межі рентабельності.

ОСТАННЄ ПОПЕРЕДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЧИ ЗМОЖЕ ДЕРЖАВА ВИЙТИ З ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КРИЗИ?

Люта зима знову нагадала, що людям потрібне тепло. А тепло залежить від того, чи є вдома газ, вода, вугілля, дрова, світло. Людина стала залежною від багатьох складових сучасної цивілізації. Пригадую день 2 листопада 1974 року в Івано-Франківську — зранку пішов спочатку дрібний дощ, пізніше він посилився і падав з неба до 11-ї години вечора, а потім почав падати мокрий сніг. Він вкрив товстим шаром дерево, будівлі, електрородоти. Близько першої години ночі подув упродовж 15 хвилин різкий сильний вітер. На вулиці все загуділо... і раптом щезло все освітлення на вулиці та в будинках. За ці п'ятнадцять хвилин вітер порвав лінії електропередач, зв'язку по всій області. Тоді ще мобільних телефонів не було і дозвонитися до своїх знайомих та рідних було неможливо. Вода перестала надходити до квартир. Хто мав свічки, то запалював їх, а у кого їх не було, то мусив чекати до ранку денно-го світла. За ніч снігу випало так багато, що перекрило дороги по всій Івано-Франківській області. В квартирі надходив лише газ і тим ми обігрівалися. Наші маленькі дочці йшли 8-й місяць, без тепла було дуже суттєво. Не подавалася вода і в туалет. На наше щастя за 100 метрів від нашого будинку була криниця, і туди зранку вишикувалися у черзі сотні людей з відрами, банками.

У той час у магазинах ще не продавалися бутлі з водою, тож єдиним джерелом води для наших домівок були ці колодязі (іх нині, на жаль, вже нема) і вони рятували нас у ту скрутну годину. На відновлення лінії електропередач (і зв'язку) пішло п'ять діб. Заводи і фабрики по всій області не працювали. Діти не ходили до школи, а студенти — в інститути. Добре, що на той час у Івано-Франківську не було будівель вище двох поверхів, та 9-поверхів було мало.

За ці дні нормальне життя було паралізоване — не працювали хлібопекарні, їдальні, магазини. Транспорт ходив з великими перебоями. Не було тепла в лікарнях, у пологових будинках. Тоді мені бачилося, що наше життя рятувати газ. Але якби і його тоді відключили, то не знаю, чим це

могло скінчитися для старших людей, для хворих, для маленьких дітей. Чи треба було б на випадок війни кидати на землю страшні бомби з неба? Напевно, ні. Бо для великих міст з його багатоповерхівками достатньо на сім-десять днів відключити лінії електропередач, припинити постачання газу (а це зробити легко), і настав би колапс, який виправити стало б неможливо. Це вже могла б бути війна з величезними людськими втратами.

Чи враховані такі ситуації в державній політиці? У 2006 році заморозили взимку Алчевськ. І добре, що вдалося за день-два зібрати сотні ремонтних бригад з усієї України, щоб відновити по-

відсотків витрат від обігріву. Індивідуальне опалення будинків теж скорочує витрати газу на стільки ж. Чи треба говорити про використання енергії вітру, сонця та тепла Землі?

Це все відомі речі і добре випробувані в практиці багатьох країн світу. Але вони вимагають на перших порах значних коштів. Потрібен час для реалізації цих заміщуючих джерел енергії. А це означає, що для України реалізація нових технологій повинна починатися невідкладно. Не кажу вже про застарілі технології в наших теплоцентралах, які витрачають учтевро більше газу чи вугілля, ніж в європейських країнах. Це вже марнотратство, яке давно пот-

Роман Яремічук

дачу тепла та водопостачання. А що було б тоді, якби цей погодний фактор спрацював на величезні частині нашої держави? Хто міг би прийти на допомогу людям? Чим це все могло б скінчитися?

Великі міста, мегаполіси є надзвичайно вразливими для людей, незалежно від причин виникнення цього колапсу, — від помилок у минулому, від різних погодних умов чи від добра сплануваних воєнних дій.

На Україну в нинішніх січневі дні нахалився лютий холод. Замерзають на вулиці безпритульні, припиняються заняття в школах. Залежність людей від сучасної цивілізації дуже велика. Людству треба знаходити вихід з таких ситуацій. І тут не треба шукати щось надзвичайне. Утеплення будівель здатне економити 30

річно було б ліквідувати.

Державні муки заговорили на повний голос про необхідність збільшення видобування газу в Україні, в тому числі про прискорене освоєння ресурсів нафти і газу на Чорному та Азовському морях. Ведуться перемовини про освоєння газових покладів Донбасу, сланцевого газу з Олеського та Юзівського родовищ. Не доходить руки в українському уряді до освоєння ресурсів тепла землі на Керченському півострові Криму та в Закарпатті. Не знаю, чому в Україні не говорять про використання теплових насосів, хоча відомо, що Японія останніми роками виготовляє та пускає в експлуатацію близько 6,5 мільйона їх, а США — більше трьох мільйонів. Навіть Білорусь виготовляє та постачає в Німеччину 350 тисяч таких насосів.

Найприкішім є те, що сьогодні від вирішення енергетичних проблем відлучені вчені наших університетів, а колишні науково-дослідні галузеві інститути «приказали долго жити», їх попросту вже немає. Розрив між бажаннями, необхідністю та реальністю дуже великий. Чи зуміє нинішня влада синтезувати ці три складові енергетичної проблеми — не знаємо. А без її вирішення, без розуміння, що енергетична проблема для України є національною, що від її реалізації залежить наша незалежність, наше майбуття в Україні, не буде майбутнього. Тому вона є найголовнішою національною проблемою на найближчі 7-10 років.

**Роман ЯРЕМІЧУК,
доктор технічних наук,
професор**

м. Сімферополь

ПРОШУ СЛОВА! АЛЬТЕРНАТИВІ НЕМАЄ АЛЬТЕРНАТИВИ?

Як відомо, наявність альтернативи (фр. alternation, латиною — alter — один з двох) в будь-якому суспільнстві — ознака демократії. Звичайно ж, рівень демократії визначає і рівень цивілізаційності. Якщо хтось вважає, що альтернатива потрібна тільки в політиці, та глибоко помилюється.

Право на вибір однаково належить до всіх сфер людської діяльності, зокрема й до енергетики, а до неї, можливо, найбільше, тому що цивілізована енергетика передбачає рівність вибору доступу до джерел енергії, власне, альтернативу. Очевидно, що проблеми в цій галузі існують у глобальному масштабі і настирливо б'ють на сполю на планеті Земля.

Адже кількість викопних (невідновлюваних) джерел енергії — нафти, газу, вугілля тощо шаленими темпами видобуваються і вже не за горами (за різними оцінками — декілька десятків років) очевидне їх вичерпання. Тож за логікою людства повинно було загострити і зосередити свою увагу на використанні в усі більшому масштабі альтернативних джерел енергії — сонця, вітру, води, біогенергії, шахтного метану, біогазу, енергії припливів і відпливів хвиль морів і океанів тощо. Деякі країни, такі, як США, Німеччина, Голландія, Данія, Фінляндія, Швеція, так і роблять, хто меншою, хто більшою мірою, залежно від ступеня розуміння проблеми і, відповідно, коштів. Більше того, розробка та використання альтернативних видів енергії в цих країнах поставлені на системно-державну і програмну основу. Україна, як уже склалося за традицією, на жаль, пасе задніх і в цій сфері людської діяльності. Ні-ні, словесні декларації переходу на альтернативні види енергетики вистачає у нас, але, на жаль,

все рівні тільки декларації. Якщо вже сьогодні в Німеччині та Данії відсоток постачання енергоносіїв в Україні з одного джерела нафти і газу (звичайно ж, з Росії) доходить до 70 % по максимальному безпечному відсотку від одного джерела — 30 %. А раз так, то кожного разу переговори з Росією з цього питання матимуть вигляд НЕ ДІАЛОГУ ДВОХ РІВНОПРАВНИХ СТОРІН, а діалог приєдненого прохоча і такого собі господаря ситуації — «баріна» — «хочу дам, хочу не дам, а якщо дам, то не вам». Певним чином ці переговори з газовим питанням як для Росії, так і для України — безальтернативні.

Чому ж для Росії вони такі?

Як відомо, Росія постійно веде боротьбу за відновлення новітньої «ліберальної» імперії в масштабах колишнього СРСР і є аксіомою, що без залучення України до кола цієї імперії чи то через «Русский мир», чи то ЄВРазЕС, чи Митний Союз, потуги створення новітньої імперії приречені на провал. Розуміння важливості залучення України до цих уточнень створює для Росії безальтернативність у газових переговорах з Україною,

Михайл Фалагашвілі

Складається враження, що наш уряд нікак не спроможеться до залучення науковців для створення енергозаміщуючих щодо газу джерел, до поєднання цих проектів із фінансовими можливостями нашої держави. Треба, щоб реалізація цих проектів була вигідна для малого та великого бізнесу, повинна бути вигідною і для простого громадянина України.

Прикладів реалізації цих проектів у світі багато — це і досвід Аргентини, Польщі, країн Європейського Союзу, Японії. Наши посольства, консульства повинні надати уряду необхідну інформацію з цих питань.

МОВНА СИТУАЦІЯ В ЛАТВІЇ ОЧИМА УКРАЇНЦІВ

Після інтерв'ю з Юрієм Садловським, керівником Центру балтистики у Львові («KC» від 23 грудня 2011 року), читачі навіть телефонували мені: **невже і справді у Латвії є проблеми саме з латиською мовою?** За збігом обставин сталося так, що після розмови з паном Садловським у мене відбулася не менш цікава зустріч зі студентами, які побували в Латвії у листопаді минулого року. Для об'єктивності варто подати їхню точку зору. Вона, загалом, оптимістична, ніж точка зору пана Юрія, адже туристи традиційно сприймають країну у рожевих тонах — на відміну від людей, які прожили там багато років.

Оля Завальона, студентка 5 курсу факультету міжнародних відносин Львівського національного університету:

— Латвія надзвичайно гарна країна, нам вона дуже сподобалася! Населення не багато — трохи більше двох мільйонів, але люди настільки культурні і привітні, що авторитет цієї невеликої держави мімоволі зростає. Принаймні, з точки зору туристів. Коли ми були в цій республіці, постійно накропав дощ, стояли густі тумани, але Рига попри все виглядала казково чарівною. Потім нас запросили в місто Смільтене — це приблизно на 100 кілометрів східніше Риги. Отже, побачили і «глибинку». Скрізь ми проїжджаємо досить акуратні міс-

циції російської досить сильні, в Ризі колись була навіть вулиця «Російська», на ній здавна жили російські купці, — подібно до того, як у Львові жили вірмени і є вулиця «Вірменська». Нинішня статистика, справді, — не надто оптимістична, відмінність порівняно з радянськими часами полягає в тому, що українці вже значною мірою відсепарувалися від росіян, у них уже є своя школа, своя греко-католицька церква, свої громадські організації... І мені здається, що внаслідок цього вони трохи толерантніші від росіян. Останні, за свою давньою імперською звичною, не обтягають себе вивченням мов корінних народів. Якось ми їхали в автобусі, і у нас відбулася розмова з місцевими росіянами.

Зліва направо: Наталка Ковальчук, Галина Швець, Мар'яна Венцен

Ольга Завальона

текча, всходи прибрано, чисто, а дороги на порядок кращі, ніж в Україні... І ще звернули увагу: в Латвії дуже багато лісів! І надзвичайно гарна архітектура — все це гармонійно поєднується. Кідається у вічі, що в них багато патріотично налаштованих людей, які націлені на розбудову Латвії. Може, й справді, є бідні і не задоволені життям, але такі мають можливість працювати в Європі, сумних і нещасних людей на вулицях ми практично не зустрічали.

Мар'яна Венцен, викладачка Львівської лінгвістичної гімназії:

— Мені пощастило побувати в Ризі трохи раніше, у вересні — з нагоди святкування 100-річчя української діаспори в Латвії. Туди, як почесні гості, були запрошені два колективи зі Львова: капела бандуристів «Галичанка» і зразковий театр «Каприз». Діти показали своє уміння, латиші сприймали їх дуже добре, а наші юні виконавці дуже тішилися тим, наскільки старе місто в Ризі нагадує центральну частину Львова. А стосовно мови, то хоч і кажуть, що латиші у столиці лише 30 %, але мені здалося, що латиської мови на вулицях не менш, як 50 %. Звичайно, по-

коли вони дізналися, що ми у львівському Центрі балтистики вивчаемо латиську мову, то дуже здивувалися. Обговорювали між собою: «І зачим это им? Мы здесь живем, и нам латышский не нужен, а они там, во Львове, его учат...» Ми розповідали про те, як нам подобається латиська культура, і цим ніби підтримували позиції латишів. Переконалися: це впливає на росіян! Ім ніби передалося наше піднесення, вони побачили, що можна, виявляється, шанувати своє, рідне, але й до мови латишів ставитися з повагою.

Наталка Ковальчук, студентка 5 курсу факультету міжнародних відносин ЛНУ:

— Керівник нашого Центру балтистики попереджав, що в Латвії багато російськомовного населення, і всі до нас говоритимуть російською. Насправді ж російську на вулицях ми чули не дуже часто. Принаймні, рідше, ніж латиську... Багато людей володіють двома мовами. Латиші спокійно переходять на російську, коли у них щось запитують цією мовою. Мені здалося, що стосунки між двома мовними групами досить цивілізовані. Одна російськомовна дівчина розповідала, що у них мала бути контрольна з біології. Вчиться вона в російській школі, але того разу вчителька сказала, що контрольна буде латиською. Ну, і нічого страшного: написала моя знайома — як це й вимагалося — латиською. Тобто, це не було для неї великою проблемою. До речі, я не помітила, щоб молоді латиші вживали слів: «тіпа», «кароче», «пріколино», «діскатєка», — які нерідко можна почути від українців Львова. Щоправда, зауважила: вони досить часто кажуть: «о'кей». Отже, молоді латиші, скоріше, схильні до англізації, аніж до русифікації... Наш рівень спілкування латиською був, може, і недостатньо

високим, тому ми переходимо час від часу на англійську. І я помітила, що латиші нею спілкуються практично вільно. Але розуміють і російську. Звичайно, латиші — невелика нація, і вони свого часу страждали від русифікації. Але в Україні є регіони, де ці процеси зайшли набагато далі. Якось я була в Криму і захотіла купити в магазині солі й цукру. Так і сказала: «Дайте, будь ласка, цукру та солі...» Була здивована, коли продавщиця сказала: «Я не понимаю вас...» Зауважте: «сіль» і «соль» звучать так подібно... Мені здається, вона принципово не хотіла мене зрозуміти... Однак не буду кидати тінь на всіх кримчан; одна господиня, в якої я жила в Євпаторії, просила мене не переходити на російську і розмовляти з нею лише українською.

Галина Швець, випускниця геологічного факультету ЛНУ:

— Юрій Садловський стверджує, що Київ має шанс заговорити українською швидше, ніж Рига заговорить латиською... Не знаю як щодо Києва, але коли ми були в Донецьку, то одного разу почули про себе від місцевих: «Смотрите, поляки приехали...» І ще запам'ятався випадок. Ми їхали в потязі, і маленька дівчинка, яку звали Лідою, охоче бавилася з моїми дітьми. Коли надійшов час перекусити, я сказала: «Діти, істи! Скажіть Ліді, що ви йдете обідати!» І це мале дитинча, таке смішне, в окуляриках, каже: «А мама ваша на каком языке говорит — на английском?» Ми з чоловіком були шоковані, а це ж ідеється навіть не про Крим, а про Донбас — регіон, де паспортні українці чисельно переважають. Ні, загалом мовна ситуація в Латвії краща... В міському транспорті ми випадково зіткнулися із земляками: їхали дві бабусі-українки з внучатами і розповіли, що здавали латиську, коли отримували

громадянство. І вони здали її! Чому ж росіяни цього не роблять? Не виходить знати мову досконало, то вивчіть хоча б на 50 відсотків, все одно це краще, ніж конфронтація... Мені здається, що і латиші толерантні ставилися б до російської, якби вона не претендувала на якесь лідерство і не намагалася б підмінити собою державну мову. А у частини російськомовного населення такі наміри, звісно, є.

Петро Січко, випускник Прикарпатського національного університету (Івано-Франківськ), історик, внук відомого політ'язня Петра Січка:

— Латиську я вчу вже другий рік. Ще планую вивчити литовську та естонську. Вперше я побував у Латвії 2004 року, у мене там родичі. Так ось, можу сказати, що двоюродні брат і сестра, хоч і українці, але латиською володіють добре. Принаймні, краще, ніж я. Хоча після навчання у львівському Центрі балтистики я міг вільно спілкуватися на вули-

том увесь цей час. Тому з упевненістю можу сказати, що майже все російськомовне населення (принаймні, не менше 97 %) лояльно ставиться до державного статусу латиської мови. Причому, це стосується як молоді, так і людей старшого покоління. Громадян, які негативно ставляться до латиської, не більше трьох відсотків. Що стосується людей «радянського гарту», то й вони не проти латиської. Просто вони хочуть додатково отримувати інформацію ще й російською. Якщо скрізь лунає лише латиська, то важко отримати елементарну консультацію в державних установах, аптеках, банках тощо. Ситуація дещо ускладнюється тим, що на зміну старшому поколінню приходить молодь, яка не вивчає російської — звідси проблеми... Літні російськомовні люди в Латвії інформаційно обмежені. І це сумно... *

Я бачимо, подані точки зору таки дещо відрізняються. Звичайно, одна справа приїхати до країни на декілька днів, інша — жити там постійно. До того ж, українці Латвії хоч і отримали можливість поступово повернутися до своїх коренів, все ж досі є частинкою російськомовного населення. Якщо молоді не мають проблем з державною мовою, то, принаймні, співчувають своїм дідусям і бабусям. З іншого боку, можливість «отримувати інформацію паралельно ще й російською» означало б не що інше, як фактичне запровадження другої державної мови... Не сумніваємося, що громадяни Латвії самі впораються зі своїми мовними проблемами. Наше ж завдання — об'єктивно інформувати «світличан» про стан справ у цій країні. Зазначимо лише, що ознайомленню з Латвією дуже сприяє львівський Центр балтистики. І що особливо приємно: серед його викладачів і студентів уже є наші передплатники!

Сергій ЛАЩЕНКО

цах Риги латиською. І мушу сказати, що переважно переході відповідали мені цією ж мовою. Але брат і сестра живуть там постійно і тому їхній рівень знатань латиської набагато вищий. Мені здається, що все залежить від вікової групи жителів Риги. Якщо російськомовні люди старшого покоління не володіють державною і тому мають певні проблеми, то їхні нащадки поступово інтегруються в латиську спільноту. Побували ми і в Українському культурному центрі, яким керує Ольга Берегова. У наших земляків, здається, немає особливих проблем з мовою. Хіба що у старших...

І ось саме тут, для більшої об'єктивності, подамо точку зору корінної мешканки Риги. Надія Болонна закінчила єдину в Латвії українську середню школу. Її мама — росіянка, а тато — українець, галичанин. Зараз вона наслоджується Львовом, гостює тут у своїх родичів. Отже, слово Надії:

— Я народилася в Ризі і жила

Надія Болонна

Екрем ГАФАРОВ

«У 90-х ВИКЛАДАТИ КРИМСЬКОТАТАРСЬКУ МЕНІ БУЛО ЛЕГШЕ...»

Так завжди в журналістській роботі: починаєш вивчати якусь тему, а вона з часом обростає багатьма цікавими подробицями. Я хотів дослідити, в яких умовах формувався письменницький талант нашого юного дописувача Бекіра Аблаєва з Нижньогірська. Знаючи, що семикласник чудово володіє російською, я вирішив неодмінно зустрітися з викладачами української і кримськотатарської мови. Про Вікторію Антоненко я вже писав, а от розмова з Екремом Гафаровим, на мій погляд, варта того, щоб виділити її в окрему статтю. Я запитав педагога — як він оцінює рівень підготовки своїх учнів, які є об'єктивної труднощі у вивчені кримськотатарської. І ось тут виявив цікаву обставину. Думаю, що й для більшості українців вона буде маленьким відкриттям. Адже мало хто з нас має сумнів у позитивній динаміці процесу. Мовляв, якщо вже в далекому Узбекистані зберегли, не втратили, та в рідному Криму відродження рідної мови — це лише питання часу... Однак Екрем Абселямович є оптимістом значно меншою мірою. Він висвітлив ситуацію докладніше:

— У 1967 році вийшов відомий указ, який зінав з нашого народу огульні звищування. Кримські татари відновили в правах, не було

лише права повернутися на рідну землю. Щоб нас «вкорінити» в Узбекистані, дозволили вивчати рідну мову. Тоді почав виходити часопис «Йылдыз», розпочалася вивчання кримськотатарських книжок, а в деяких школах дозволили факультативне викладання кримськотатарської мови. На базі Ташкентського педінституту ім. Нізамі відкрився факультет татарської мови. Зауважте, не кримськотатарської, а «татарської».

— Але малася на увазі саме кримськотатарська?

— Так, ішлося все-таки про нашу рідну мову... Треба сказати, що татарська мова, або мова казанських татар, суттєво відрізняється від нашої — як, скажімо, українська від російської чи від польської. У нас інша культура — зовсім інші пісні, інші танці, інші народні інструменти... Але й при такій невідповідності назвіце був неабиякий крок уперед. Адже багато людей зможли отримати грунтовні знання з рідної мови.

— То її рідну кримськотатарську вивчали в Узбекистані?

— Ні, там я закінчив факультет російської мови і літератури в Наманганському педінституті. Мені, може, й трохи почастило, що в цю школу відразу взяли учителем кримськотатарської мови і літератури. Адже кримськотатарську я знав лише на по-

Джерела

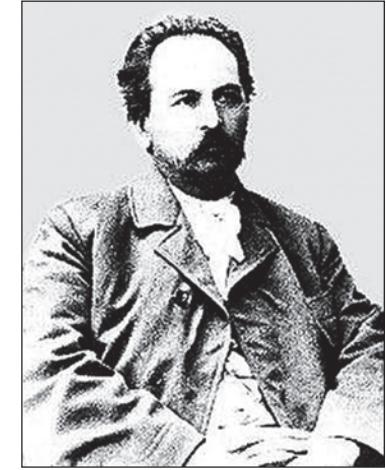
бутовому рівні... Але мене відразу ж відправили на курси, а на наступний рік я вступив до Сімферопольського державного університету — тепер це ТНУ. І заочно його закінчив, провчившись чотири роки. Але в основному я завдячу самосвіті — по 4-5 годин щоденно займався мовою. Тепер я вже без словників можу писати конспекти, без словників відповідаю на запитання дітей. Коли ми повернулися до Криму, нам дозволили відкривати рідні школи і класи. В національних класах діти чотири години на тиждень можуть вивчати кримськотатарську мову і літературу. Це, загалом, непогано. В інших класах ситуація майже катастрофічна — годинка рідної мови на тиждень ситуацію не рятує... Знаєте, в 90-ті роки мені було легше викладати кримськотатарську. До класу заходили учні, яких відразу можна було вчити письму, читанню, вивчати з ними літературу. Вони розуміли мову, бо знали її від батьків. Тепер же ситуація змінилася — батьками стали ті, хто в депортaciї позакінчував школи з російською (за незначним винятком узбецькою) мовою викладання. У їхніх дітей надзвичайно малій словниковий запас, трапляються й такі, з якими рідну мову доводиться вивчати з нуля. Раніше викладачам кримськотатарської було набагато легше... Там, де немає старих батьків, дуже важко повернутися до рідної мови. Я вдячний своїм батькам — мої діти чудово говорять рідною мовою — старша донька закінчила кримськотатарську філологію в Таврійському національному університеті (ТНУ), а друга вчилася в КДПІ на факультеті інформатики. Проблему кримськотатарської мови треба вирішувати, мабуть, на рівні Києва. Адже АРК — складова частина України, і у нас немає іншої Батьківщини, окрім Криму. Якщо кримські українці мають за собою «материкову» Україну, яка здатна зберегти мову, та й росіянам нема чого остерігатися — за їхньою спиною величезна і благополучна в мовному плані Росія, то нам відроджувати рідну мову дуже складно.

Сергій ЛАЩЕНКО

ТРАДИЦІЇ МЕЦЕНАТСТВА ТА ВІДДАНОСТІ НАЦІОНАЛЬНІЙ ІДЕЇ

Наприкінці минулого року в Одеському національному університеті ім. І. Мечникова відбулася конференція, присвячена річниці видатного українського мецената та редактора провідних часописів початку ХХ ст. Євгена Чикаленка. У роботі взяли участь провідні науковці історично-факультету університету. Okрім того, було запрошено когорту дослідників із інших регіонів України, що зробило цей захід загальноукраїнським за своїм масштабом.

Дослідники виступили з доповідями про маловідомі сторінки з життя та діяльності видатного мецената та публіциста. Також було обговорено низку питань сучасності, пов'язаних із тенденціями, дуже схожими на реалії сторінкою давнини. Головна ідея заходу — відновлення традиції українського національного руху, ґрунтуючись на прикладах провідних громадсько-політичних діячів минулого. Адже на сьогодні в Одесі годі й шукати серед широкого загалу людину, яка б змогла згадати хоча б кількох провідних одеських діячів національного руху. Причина цього зовсім не в тому, що їх не було, ні, вони були й ідея їхня жива, от лишень ідеологія мертвій радянської системи теж досі живе! Саме тому таким діячам, як Євген Чикаленко, немає досі в Одесі навіть меморіальної дошки. З цієї причини варто уважно ставитися до таких визначних, хоча і не надто масштабних подій, як згадана конференція.

Євген Чикаленко (9. 12. 1861, с. Перешиори, Одеська обл. — 20. 06. 1929, Чехія) — видатна і знакова постать для української видавничої справи початку ХХ ст., зокрема, своєю меценатською та публіцистичною діяльністю. Він дуже добре розумів силу і важливості для України наявності власного друкованого слова. І в умовах гоніння на «мазепинців» робив усе, щоб підтримувати українські часописи: заликав провідних науковців та літераторів друкуватися за малі гонорари, намагався залагоджувати конфлікти між ними, всіляко підтримував видання матеріально, навіть ціною продажу землі із власного родинного маєтку. До речі, належав Євген Харлампійович до давнього козацького роду, який, незважаючи на колонізаційну політику Російського уряду, все ж втримався на півдні України. Ще одне свідчення цього — у величезній епістолярній спадщині, яку становлять опубліковані листи, спогади та щоденники. Є. Чикаленко мав неабиякий хист передбачення, завдяки якому чітко розумів, що сучасні йому перипетії мають бути донесені до нащадків. Причому, зрозумівші, що Україна після національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. втратила власну державність, видатний меценат назначав, що можливо наступний шанс буде «десь через сто років»...

«Я ГОРДИЙ, ЩО МОЯ ПРАЦЯ ОЦІНЕНА»

На цілих три дні курортне містечко Судак стало центром журналістики, де з 15 до 17 грудня проходив Х Міжнародний конкурс професійних журналістів «Срібне перо-2011». Сюди з'їхалася журналістська еліта України, Криму, пишуча братів край близького і далекого зарубіжжя, політичний бомонд країни. Серед запрошених на урочисту церемонію нагородження був і Мустафа Аріфор — керівник творчого об'єднання юних журналістів «Родник» Нижньогірського Центру дитячої та юнацької творчості. Він привіз диплом і медаль переможця в номінації «Підготовка журналістських кадрів». Сучасний підхід до журналістської освіти». Незважаючи на крайню зайнятість, адже саме йшла напружена робота з підготовки творчих робіт на конкурсну програму «Мій голос», Мустафа Ісламович люб'язно погодився відповісти на кілька моїх запитань.

— Скажіть, будь ласка, як ви дізналися про конкурс і наважилися взяти участь у змаганні такого високого рангу?

— Про те, що в Судаку відбудуватиметься конкурс «Срібне перо-2011», дізнатися зовсім випадково. Зазвичай у кінці листопада Республіканський центр дитячої та юнацької творчості проводить творчі лабораторії, де юнкори з усіх куточків нашого сонячного півострова діляться досвідом роботи. На цих лабораторіях проходять також майстер-класи, де майстри журналістів республіканських газет навчають хлопців азам журналістської професії. Цього

разу перед юнкорами виступав Андрій Трофимов — викладач ТНУ, і, як з'ясувалось, член журі конкурсу «Срібне перо-2011». Він саме інформував присутніх про конкурс у Судаку. А наважитися було не так складно. Ми — постійні учасники багатьох міжнародних, всеукраїнських журналістських конкурсів, правда, дитячих, і на багатьох із них ставали переможцями. От і подумав, може, варто спробувати сили, раптом пощасти? І в результаті отримав диплом і медаль переможця в номінації «Підготовка журналістських кадрів». Сучасний підхід до журналістської освіти

ти». Мое дітище — мій «Родник» поставили на один рівень з Таврійським національним університетом, Харківським державним університетом, Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого та Кримською республіканською школою журналістики. І це радує, я гордий, що моя праця гідно оцінена.

— Що найбільше сподобалося на конкурсі?

— Мабуть, спілкування з цікавими, розумними і талановитими людьми. Уявіть собі, що на конкурсі приходили справжні акули пера, відомі професіонали мас-медіа, знамениті політики і бізнесмени з країн СНД. І було б нерозумно не поговорити з ними, не познайомитися більше. Запам'ятала прес-конференція з екс-головою Державної Думи Російської Федерації Геннадієм Селезньовим, котрий тепер очолює оргкомітет Х Міжнародного кінофоруму «Разом», який щорічно проходить у Криму. Дуже цікавими виявилися Віктор Плакіда — виконуючий обов'язки Постійного Представника Президента України в Криму, Борис Дейч — народний депутат України, Борис Фінкельштейн — голова правління Приватбанку, Борис Левін — відомий телевідомості та радіожурналіст, Галина Богданович — декан факультету слов'янської філології та журналістики Таврійського національного університету, Ігор Лубченко — голова Національної спілки журналістів України, Людмила Хорошилова — заслужений журналіст України, голова Кримського відділення

НСЖУ, Григорій Іоffe — заступник голови Верховної Ради Криму і багато інших, не менш відомих особистостей.

Яскраво була організована сама церемонія нагородження. Думаю, що урочистість цього торжества залишиться надовго в пам'яті всіх, хто був присутній в амфітеатрі у той вечір. Все було проведено на найвищому рівні.

— Чим запам'ятався Судак?

— Гостинність організаторів та міського голови Володимира Серова, чистота залишкив, ласкавим морем і Генуезькою фортецею. Захоплюючою була екскурсія в «Сонячну долину». Але найбільше запам'яталося купання в морі в середині грудня, температура повітря в цей день була 17 градусів тепла, води — приблизно 12–13 градусів.

— Що нового ви б запропонували організаторам конкурсу?

— Створити нову номінацію, щоб у цьому конкурсі могли брати участь юні журналісти, адже в Криму конкурсів такого рангу немає. А талановитих, розумних хлопців і дівчат багато, просто їм для реалізації їхніх талантів потрібне широке поле діяльності, яким може стати такий фестиваль чи конкурс.

Бекір АБЛАЄВ, учень 7 класу Нижньогірської ЗОШ № 2 в Криму

* * *

Нагадуємо, що дитяча газета у «Кримській світлиці» — «Джерельце» проводить творчий конкурс серед школярів, і Бекір Аблаєв — один з найактивніших його учасників.

На 13-й стор. читайте умови конкурсу і матеріали інших конкурсантів.

в регіонах нашої Батьківщини, той самий занепад національної свідомості. Складається враження, що сто років тому було легше реанімувати українську друковану словесність, бо вона була позбавлена хоча б сучасного «західного безкультур'я». Сьогодні ж необхідно шукати міцні основи для відродження національної культури. І знайти їх вдається лише в спадщині і заповітах відданих Україні діячів. За умови, що сьогодні таких знайти, м'яко кажучи, не просто, ми маємо звернутися до попереднього етапу державотворення, який, незважаючи на свою поразку, мав більше якісних та шляхетних ознак порівняно із сьогоднішнім «театром абсурду». Діяльність таких діячів, як Є. Чикаленко, Іван та Юрій Липи, І. Луценко, А. Ніковський та низки інших просвітителів півдня України, має стати тим стрижнем, який триматиме новітні постулати сучасної національної ідеї. Заповіти цих «титанів» мають звути голосно, незважаючи на будь-які перешкоди, і це має стати метою сучасного покоління українців. Тому подібні, невеликі за кількістю учасників та масштабні за рівнем національної свідомості і пошанні до традиції славних синів України заходи є надзвичайно важливими. Одеса, доки в ній буде хоч кілька українців на противагу тисячам україnofобів, буде шанувати своїх лицарів духу та борців за національну справу.

Ігор СТЕРНИЧИЙ
м. Одеса

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ДЕНЬ ПАМ'ЯТИ ГЕРОЇВ КРУТ

Дорогі співвітчизники!

Дев'яносто чотири роки тому біля станції Круті відбулася бій, в якому полягли українські юнаки — військові курсанти, студенти та гімназисти. Вони вірили, що захищають ідеалі свободи і незалежності України.

Ця героїчна та водночас трагічна дата в історії нашої держави завжди буде нагадувати нам про велику відповідальність наставників і командирів за рішення, які вони приймають.

Згадаймо нині у молитві душі загиблих геройів. Хай з Богом спочивають.

Віктор ЯНУКОВІЧ

29 січня 2012 р.

* * *

У Тернополі на Театральному майдані близько 100 людей виклали своїми тілами слово «Круті». Як передає кореспондент УНІАН, за словами учасників заходу, вони виришили нагадати, що молодь пам'ятає про подвиг студентів, які загинули у 1919 році, захищаючи рідну державу. Також у такий спосіб молоді люди хотіли акцентувати увагу жителів міста на святі, яке відзначається.

Чимало учасників флеш-мобу прийшли з червоно-чорними стрічками на рукавах. На майдані вони, взявшись за руки, утворювали літери, з яких можна було прочитати слово «Круті».

Здебільшого участь в акції взяли представники молодіжних націонал-патріотичних організацій. На майдані до їхнього заходу долучилися і пересічні перехожі.

* * *

Під час ходи, присвяченій пам'яті Героїв Крут, у Донецьку спровоковано сутичку. 29 січня о 16.30 біля одного з корпусів Донецького національного університету зібралися близько 30 осіб з мегафоном, з прапорами ВО «Свобода», громадської організації «Сокіл» і розпочали ходу до пам'ятника Т. Шевченку, приурочивши свою акцію пам'яті Героїв Крут.

Але з'явилися кілька невідомих чоловіків, які почали агресивно поводитися стосовно учасників акції, у тому числі й до фотожурналістів, які намагалися відобразити подію. Ці чоловіки викрикували: «Донбас — це російський край», «Бандерівцям і фашистам — смерть!» і з погрозами заважали вести фотографування. За словами одного з фотокореспондентів, «як мінімум, чотири фотокамери ці неадекватні люди розбили або пошкодили».

Міліція, яка пізніше втрутилася, відтіснила нападників, одного з них затримала, тим самим дозволила учасникам маршу продовжити ходу, а журналістам виконувати свою роботу. Коментуючи кореспондентові УНІАН ці події, голова Донецької обласної організації ВО «Свобода» Володимир Гупало назвав їх провокацією і підкresлив, що «Свобода» нікого не упноважувала проводити ходу в Донецьку. «Зараз в Донецьку немає керівника міської організації ВО «Свобода», тому що Артур Шевцов, який раніше обіймав цю посаду, був з'їздом знятий, і це загальновідомий факт», — сказав В. Гупало. При цьому він додав: «Ходу ніхто не планував. Це все провокація, інакше цю подію я не оціню і не характеризую. Це звичайні провокаційні дії, не знаю навіть, з чиого боку».

У свою чергу заступник голови політичної партії «Конгрес українських націоналістів», голова Донецької облорганізації КУНу Марія Олійник також висловила думку, що запланована раніше групою громадян смолоскипна хода в Донецьку на честь пам'яті Героїв Крут «тільки відлякує жителів». Вона підкреслила, що встановлення пам'яті Героїв Крут повинно полягати, перш за все, в роз'яснювальній, просвітницькій роботі серед населення Донецького регіону, в проведенні масових «круглих столів», конференцій і семінарів.

«ЄДНАЙМОСЯ ЗАРАДИ УКРАЇНИ!..»

Тепер стосовно «круглого столу». Ви — на правильному шляху, панове, треба об'єднуватися, але не заради об'єднання. Треба ставити цілі й рухатися у бік їх досягнення. Якщо ви об'єднаєтесь й збиратиметеся раз на рік, аби подивитися одне на одного й сказати, що кожен з вас там десь щось зробив, це — не робота. Ось подивіться, цього року українська громада навіть не відзначала День державного прапора. Добре, що зібралися на День соборності.

До речі, я, етнічний росіянин, ходжу у цей день до пам'ятника Тарасові незалежно від того, якість мене туди, чи ні. Знаю, що там збираються люди, і йду. Чому ви не йдете туди разом з владою, як це було раніше, а збираєтесь пізніше та ще й кожна організація чи партія окремо? Нехай би влада побачила одразу всю українську громаду міста. Адже так було раніше? Чому ж зараз серед вас такий розбрат?

Назвіть себе, як вважаєте за потрібне, скажімо, опозицію, але прийдіть усі разом. Ви всі — севастопольці, й не варто розпорюватися, по черзі доводячи комусь, що ви більше цінуете свято Соборності, чи краще ставитеся до України. Якби ви того дня підійшли до мене і я депутату сказали, що хочете виступити (бо біля пам'ятника Тарасові тепер чомусь усі мовчать), я би все зробив, щоб вам надали слово.

Насамкінець ще хочу сказати, проводячи справжню серйозну роботу не лише перед виборами, ви могли би давно привести до міськради свого кандидата, який звітував би за роботу перед

У СІМФЕРОПОЛІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ГЕРОЇВ КРУТ

29 січня в Сімферополі активісти національно-демократичних організацій Криму провели заходи, присвячені Дню пам'яті Героїв Крут. Мітинг традиційно відбувся біля пам'ятника Т. Г. Шевченку.

День пам'яті Героїв Крут — це пам'ять про трагічні події, що сталися в січні 1918 року, коли 300 молодих українських хлопців — курсантів, студентів, гімназистів виступили на захист столиці України Києва від 4-тисячної більшовицької армії і загинули в нерівному бою біля

Це — трагедія, коли гинуть молоді люди. Але це й приклад величі українського духу, самопожертви, відданості національній ідеї, мужності та патріотизму. Саме ці якості повинні слугувати прикладом українцям і сьогодні.

У резолюції, що була ухвалена учасниками мітингу, зокрема, говориться:

«Від нас, свідомих українців, залежить, аби духом геройів, що полягли під Крутами в геройчному бою та їхніх послідовників на всіх полях битви за Свободу Української Вітчизни, були пройняті всі сучасні і майбутні покоління українців. Бо тільки це є запорукою нашої національності Свободи!»

На завершенням всі учасники мітингу пройшли до приміщення Української Православної Церкви Кіївського Патріархату, де з благословення архієпископа Сімферопольського і Кримського Клиmentа відбулася панахида за загиблими під Крутами молодими воїнами.

Своєю акцією учасники продемонстрували вірність українській національній справі.

У заході взяли участь активісти кримських організацій політичних партій КУН, УНП, «Наша Україна» та громадських організацій.

Прес-служба
ГО «Українська Громада Криму»

**СУЧАСНИКИ
ПРО Д. І. ЯВОРНИЦЬКОГО**
Упорядник — Микола Чабан. Відповідальний за випуск — Михайло Слабошицький. Меценат видання — Юрій Костюк (Канада). Київ, «Ярославів Вал», 2006

Kозацький батько — з таким іменем Кувішов у нашу історію Дмитро Яворницький. Мало людей знало все, пов'язане зі славною Січчю Запорозькою, козацьким життям та усіма його походами, перемогами, небезпеками і величчю історії так, як він, Дмитро Яворницький, — відзначає відомий український письменник, лауреат Національної премії Т. Г. Шевченка Михайло Слабошицький. — Він сам — це ціла наша Козацька Енциклопедія.

Колективний портрет запорозького батька, невтомного літописця українського козацтва, шукача скарбів минулого склали спогади сучасників про життя і діяльність видатного українського історика, академіка Дмитра Яворницького. Своєї слави Дмитро Яворницький досяг наполегливим, невтомною працею в ім'я України. «Моїм правилом у житті було — праці, праці, не задивлячись уперед і не озидаючись назад, — писав сам Дмитро Іванович, — праці, не сподіваючись нізвідки й ні від кого нагоди, ні похвальби, праці доти, доки не відмовлять руки й доки б'ється живе серце у твоїх грудях; праці на користь твоого народу й на пожиток краю, який тобі дорожить».

Саме таким працьовитим і залишився в пам'яті нащадків академік Дмитро Яворницький (1855–1940) — видатний дослідник Запорозької Січі, історик, фольклорист, етнограф, лексикограф, письменник, археолог.

«...Професор, а всі стежі пішки обходив, — відзначав видатний український письменник, академік Олесь Гончар на сторінках свого роману «Собор», — скажені дніпровські пороги і найстрашніший із них — Ненаситець, — щороку долає з лоцманами на «дубах», руки-ноги поламав на хортицьких скелях, та все тієї козаччини дошукується. Всі оті Чортомлики та Капулівки тож він розкопує, кожну степову могилу Яворницький обстежив, скарби нечувані здобув для свого музею, в тому числі пляшку оковиту — під головою була у якогось козарюги, товариство поклало йому на тому світі похмелитись. Віки пролежала, загусля, як мед. Імператор під час відвідин музею попросив був пробувати козацької горілки, але Яворницький відповів деспотові: не для тебе, мовляв, царю, питви, то напій лицарський.

Існують перекази, ніби під час розкопок на території однієї з Січей археологічна група Яворницького натрапила на дві пляшки горілки, витримка якої сягала 200 років. Одну пляшку скуштували, іншу відправили до музею. Та вона недовго пробула експонатом. У 1919 році під час революційних подій, коли в Катеринославі неодноразово змінювалася влада, пляшку козацької горілки виміняли в Нестора Махна на охоронну грамоту для музею, щоб його не пограбували.

Не густо зустрінеш у житті таких Яворницьких. Затятий, видно, дід! Воскрешає славу минулих віків, задля неї живе, всьому світові поклав розповісти про лицарів козацької республіки.

Об'єктивно — завзятого дослідника в нашій країні за мужністю, рішучістю і силою духу можна сміливо дорівнювати до найвідважнішого воїка! Говорити в голос про український національний героїзм часто-густо забороняли. Але, на щастя, народжувалися люди, які долали заборони, що не мали адекватних пояснень...

Цілі томи про ту козачину понаписував, всі перекази про козацьких чаклунів-характерників позирав, і сам став як характерник. Нічого, кажуть, не боїться, ні Бога, ні сатани, ні самої смерті. І самою пост�вою, кремезністю, вусами — живий запорожець.

Близько знати таку особистість, — відзначав Олесь Гончар при звітці від Івана Максимовича Шаповало про його нотатки — зернятка спогадів про Діда Яворницького, — мати змогу тривалий час спілкуватися з людиною такої мудрості і любові — за це справді можна дякувати долі».

Дмитро Іванович Яворницький, український етнограф, археолог, фольклорист, письменник, академік АН УРСР, був саме такою людиною. Народився 7 листопада 1855 року у селі Сонцівці (тепер Борисівка) Харківської області в родині сільського дяка. Мав намір стати священиком — навчався у Харківській духовній семінарії,

проте сану не здобув через те, що, не довчившись, вступив до Харківського університету на історико-філологічний факультет. Вже в студентські роки обрав проблематику наукових досліджень — історію запорозьких козаків, хоч на неї існувала заборона. У 1882 році вийшла перша праця Дмитра Івановича «Виникнення і будова Запорозького коша», наслідком чого було позбавлення автора стипендії. Після навчання працював викладачем історії в Харківській гімназії, іздав місцями колишньої Запорозької Січі, збирав археологічні, фольклорно-етнографічні та архівні матеріали, писав наукові роботи.

Упорядник Микола Чабан — автор цілого ряду книжок, за які ми повинні вклонитися й подякувати невтомному досліднику історії й нашого життя, — зазначає:

«Наслідком його багаторічної праці стала ціла бібліотека праць з історії козацтва, в яке він був залюблений змалку, сотні опублікованих ним архівних документів, десятки розкопаних могил, тисячі слів живої народної мови, зібраних ним. А для

проте запорожців. Одним таким твором можна залишитись в історії.

Похвальне слово упорядникові висловлює прозаїк-аналітик Михайло Слабошицький, який, зокрема, наголошує:

«Ця книжка — не випадковий епізод у біографії Миколи Чабана і не данина його земляцькому сантиментові до Яворницького. Це — один із підсумків тривалої і наполегливої роботи пошукувця. Друге, розширене й допрацюване, видання матеріалів про Дмитра Яворницького стало результатом співдіяльності цілої групи людей. Поміж них передовсім треба назвати пана Юрія Костюка з Канади, сина Миколи Костюка (він працював з Яворницьким, і в книжці є його цікаві про те спогади), який уможливив появу видання своєю фінансовою підтримкою, члена Управи Братства ветеранів Української дивізії «Галичина» пана Андрія Коморовського, який мимоволі описання в ролі виконавчого директора й менеджера видавничого проекту, за що принарадко складаю йому щиру подяку, і, звичайно ж, уже названого попереду упорядника.

КОЗАЦЬКИЙ БАТЬКО

Катеринославського історичного музею, засновником і директором якого був Д. Яворницький протягом понад тридцяти років, він зібрав 85 тисяч експонатів. Нелегко складалося життя вченого після 1933 року, коли його, як «ідеолога українського куркульства», «вичистили» з основаного ним музею. І знов-таки лише праця давала порятунок».

2005 року минуло 150 років з дня народження Дмитра Івановича Яворницького. До цього ювілею другим виданням вийшов збірник спогадів про нього. Як свідчать музейні працівники, «спогадів про Дмитра Івановича дійшло до нашого часу небагато, та й ті коротенькі. В архіві Дніпропетровського історичного музею зберігаються спогади людей, які в тій чи іншій мірі спліквалися з українським ученим: М. Полотая — відомого кобзаря, керівника першої української художньої капели кобзарів; Ю. О. Сущенка — студента ДСГУ; студента ІНО — Д. Демерджі, М. Топузова, П. Матвієвського; художника В. Соляника; завідуючого відділом окружного виконкому — З. Б. Гутинича; хатньої робітниці К. І. Литвиненко; співробітника ДІМ — І. Ф. Іосікова. У 1987 р. до будинку-музею Д. І. Яворницького надійшли спогади Павла Володимировича Довгалевського...

Цікаві нариси мемуарного характеру з'явилися ще за життя Дмитра Івановича. Тут можна назвати, зокрема, включені до збірника нариси Олени Пічліки «В гостях у Катеринослава» чи Володимира Даниїлова «Катеринославський музей», опубліковані 1908 року. Вже в них знаходимо живі штрихи сучасників, які відзначають його принциповість у відстоюванні важливих для української науки та культури питань, винахідливість і наполегливість, з якою Дмитро Іванович комплектував музеїну збірку. Також ще за життя Д. Яворницького з'явилися «Спогади» відомого громадського діяча, мецената Євгена Чикаленка.

У 1941–1942 рр. друкувалися спогади людів, які знали Яворницького, дружини Серафими Яворницької, поета Михайла Пронченка, прозаїка Олександра Девлада та інших».

1963 року вийшла книга біографічних оповідань про Яворницького І. Шаповал «В пошуках скарбів», а 1972 року — наукова біографія М. Шубравської «Д. І. Яворницький. Життя, фольклористично-етнографічна діяльність».

У січні 1988 року в кількох номерах часопису «Україна» під назвою «Невмируча душа Запорожжя» з'явилася низка спогадів сучасників про Д. Яворницького, опублікованих Іваном Шаповалом та Миколою Шудрею. Так поступово стала ширшати мемуарна література про вченого. Як переконається читач нинішнього збірника, спогади про Яворницького друкувалися не лише в Києві чи Дніпропетровську, але й у Варшаві, Москві, Вінніпегу, Торонто, Лондоні... Скрізь, куди доля занесила українців, вони зберегли вдячну пам'ять про «запорозького батька».

1977 року колишній студент Катеринославського інституту народної освіти письменник і науковець Василь Чапленко (1900–1990) опублікував в еміграційному часописі «Молода Україна» збережений лист 1935 року від академіка Д. І. Яворницького.

Про популярність академіка Дмитра Яворницького свідчать численні згадки інших мемуаристів, чиї свідчення не потрапили до цього збірника, але якими не можна знехтувати. Тим більше, що деякі з мемуарів виходили на Заході і відтак здебільшого недоступні нашому читачеві.

«Великі заслуги Яворницького перед наукою. Більше 1000 курганів розкопав він. Країні унікальні знахідки його є в Ермітажі, багато їх в нашому музеї, — зазначала у статті «Академік Д. І. Яворницький» його дружина Серафима Дмитрівна Яворницька. Вона допомагала йому і в тяжкі часи махновщини, коли Дмитра Івановича арештували, і під час терору більшовиків, коли року 1933 його було позбавлено праці директором історичного музею»...

Тісне зближення з народом дає йому

матеріал для складання словника української мови на 60000 слів, великих збірників народних пісень, казок, байок. Весь свій різноманітний матеріал з історії Запорожжя він передав нашадкам у вигляді 150 великих надрукованих робіт.

Дмитро Яворницький — «Навіки в пам'яті людській». Про це ще й ще свідчать спогади сучасників...

Особливий інтерес викликали стосунки академіка Дмитра Яворницького з великим українським істориком, визначним організатором української науки, політичним діячем і публіцистом, академіком Академії наук України, академіком Академії наук СРСР Михайлом Сергійовичем Грушевським...

«Дмитро Іванович був у гарних відносинах з М. С. Грушевським», — пригадує дружина Дмитра Івановича. Це знайомство тривало багато років і підтримувалось постійним листуванням. Це листування до цього часу зберігається в архіві Дмитра Івановича.

М. С. Грушевський був одним з тих людей, яких Дмитро Іванович щиро любив та шанував. Усе листування цих двох видатних осіб пронизане інтересом до наукових праць, турбуванням про життя іншого, порадами, вказівками.

«Запорозький характерник» — таким постає Дмитро Яворницький у спогадах українського поета, громадського діяча, академіка Академії наук України, директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук України Максима Тадейовича Рильського, написаних, як передмова, до книжки біографічних оповідань про Дмитра Яворницького Івана Шаповалом «В пошуках скарбів».

Це була надзвичайно різностороння людина. Він мав дружні стосунки і цікаві зустрічі з багатьма людьми. Досить назвати серед них І. Рєпіна, Льва Толстого, М. Кропивницького, М. Заньковецьку, братів Тобілевичів, М. Лисенка, О. Сластіона, Лесю Українку, В. Короленка. Це були не випадкові знайомства, а привалі творчі стосунки. Він був діяльним порадником Рєпіна у створенні славетної картини «Запорожці» і навіть позував йому в одязі січового писаря. Схожість цього образу з натуранчиком була такою разючою, що Лев Толстой пізнав Яворницького під час спільної подорожі в залізничному вагоні, про що й сам учений згадував у теплому нарисі... Він стояв при колисці створеної Миколою Лисенком геройно-патріотичної опери «Тарас Бульба». До нього за порадами зверталися великі артисти Кропивницький, Садовський, Саксаганський... Словом, він стояв у центрі тогочасної нашої культури.

...Вторчіст академіка Дмитра Яворницького стала й мені першозначно під час відвідин Дніпропетровська, коли побував у музеї Яворницького. Пощастило мені 18 червня 1977 року на пам'ятну зустріч з письменником-академіком Олесем Терентійовичем Гончаром. У його «Щоденниках» (том 2, стор. 308) є запис про той знаковий для мене день: «Заходив сьогодні чоловік із степів». То ж, щоб хоч чимось віддячати за забраний у Майстра Слова час уже із Запоріжжя написав листа і послав Олесю Терентійовичу книгу «Вольності Запорозьких козаків: історико-топографічний нарис». Ця праця є грунтовним дослідженням топографії запорозьких земель, а також географічних та природно-кліматичних умов, території, яку обіймали Вольності Війська Запорозького Низового за доби Нової Запорозької Січі (1734–1775). Ця книга була видана у 18

Прямо з інституту Дмитро Ластовенко поїхав до аеропорту, хоча до літака лишалося ще чотири години.

Поки їхав на таксі, поки вчаряв в аеропортівському кафе, годинника стрілка перекреслила цифру «8». Надворі вже горіли ліхтарі. Вони скупо підсвічували пухнастий сніг, що тихо падав з неба. Дмитро майже відвік у Криму від снігу і тому радів йому, мов хлопчищко. Спочатку смикнув смерічку за галузку, й коли сріблясті сніжинки поспалися вниз, підставив під них обличчя. Сніг лоскатав, сипався за комір шкірянки. Дмитро засміявся, голосно відхінув: «Ухти!» — і побіг порожньою алеєю аеропортівського скверу, струшуючи сніг з усіх смерічок підряд. Біг і сміявся радісно.

І раптом почув звідкись збоку дівочий сміх. Зупинився, озирнувся обіруч і побачив струнку дівчину. Вона стояла у паралельній алеї, світла коротка шубка була припорошена снігом.

— Якби вас зараз побачив якийсь малюк, він сказав би мамі: дивись, дядько такий великий, а грається, мов дитина, — весело сказала дівчина.

— А що сказав би малюк, почувши оці ваші слова? — і підхопив із землі широку долонею сніг.

— Яка погана тітка, вона заважає дядькові грatisя...

— Аби малюк того не сказав, приставайте до мене! — гукнув Дмитро і кинув сніжкою у дівчину, а потім, провалюючись по коліна у сніг, перебрався на сусідню алею.

Дівчина, сміючись, побігла від Ластовенка, сховалася за смерічку, а коли Дмитро порівнявся з нею, струсила сніг йому на голову.

— Ух, ти! — радісно вигукнув Ластовенко. — Ну, столична снігуронько, начувайтесь! Вас очікує страшна помста: зараз я натру вас снігом!

— Ні кроку вперед, велика дитино! Я не злякалася вашої помсти, але... — коротко засміялась. — Але у мене підфарбовані вії, — показала на свої очі. — Хіба вам не жаль моїх півгодинних старань перед люстрем?

— Мені жаль ваших ста-

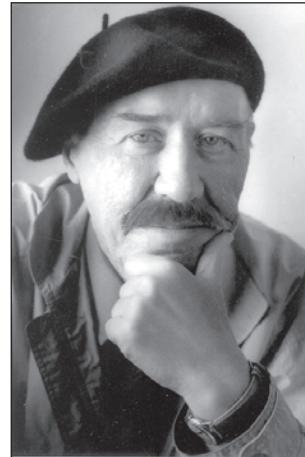
рань перед люстрем і тому свою помсту я переношу на пізніший строк.

— Але я одразу ж вас попереджу: довго доведеться ждати, — струшуючи сніг з шубки, посміхнулась дівчина. — Я невдовзі відлітаю.

— Я також відлітаю, — сказав Дмитро й зиркнув на годинника. — А жаль...

— Що відіш, усі ми ку́дися летимо, ідемо, пли-

Валерій ТАРАСОВ

вемо. Життя — це рух.

— На жаль, цей рух не тільки з'єднує, а й роз'єднує.

— Ви, либо нь, психолог? — засміялась дівчина. — Молодий учений кафедри психології столичного університету?

— Не вгадали! Я — робітник, токар. Але зараз стою перед вами як студент-зачінник четвертого курсу політехнічного інституту, що успішно перетнув фініш зимової сесії.

— Між іншим, токар і майбутній інженер також повинен бути психологом, — голос дівчини став серйозним. — Кохен з нас на роботі або вдома, або в колі друзів повинен бути хоч трохи психологом. На жаль, ми починаємо це розуміти надто пізно...

— З вами цікаво розмовляти, — сказав Дмитро. — З вами легко.

— Справді? — у великих карих очах зблиснули ледь помітні радісні вогники. — Ви перший, хто мені таке сказав.

Дівчина раптом взяла Дмитра під руку, зупинила. Бвидяючись знизу в його обличчя, рішуче ви-

дихнула:

— Хочете, майбутній інженере, і я вам зараз скажу комплімент? Мені також з вами легко. Я хотіла б мати вас серед своїх друзів.

— Тоді давайте знайомитись, — серйозно запропонував Дмитро після короткої паузи.

— О-о, не треба переходити на прозу... Нехай наша випадкова зустріч у столичному аеропорту залишиться у спогадах, як щось раптово світле, тепле. Може, в один з похмурих днів

— Ну як? — обернула голову.

— Домовлено, — сказав Дмитро. — Можете зі мною тепер ходи на край світу лєтіти.

— Дякую, так і зроблю, — засміялась дівчина.

— А як же тепер бути з вашим компліментом?

— Нічого не відіш, — стenuла плечима, — він залишається в силі.

Обоє знову засміялися. Аж надто радісно сміяється Дмитро. Він і сам не зміг би зараз пояснити, чому це раптом йому стало так

художників, як у поетів і письменників, відпочинку не буває, навіть якщо руки і не працюють.

...У Сімферополь прилетіли близько півночі. Місця в аеропортівській кімнаті відпочинку не було.

— Поїду до міста, — сказала Світлана. — Там де-небудь переночую.

— Послухайте, навіщо вам їхати до міста? — рішуче запитав Дмитро. — Пропоную свій варіант: за півгодини відходить останній автобус з аеропорту на Феодосію, поїхали зі мною, переночуйте у нас, а вранці поїдете в Коктебель.

...Автобус легко летів крізь місячну ніч. Підсвічені сріблястим світлом гори, здавалося, утримували зоряне небо.

— Погляньте, яка чарівність і краса навколо, мовби в казці, — неголосно вимовив Дмитро.

— Ах душа співе.

Світлана довго дивилася за вікно на зорі й сріблясті гори, потому нахилилася до Дмитра й тихо мовила:

— Дмитре, вам треба спробувати вірші писати... Так, так!

Дмитро так само тихо зізнався:

— Якщо бути відвертим, Світлано, так, в мені щось таке живе... Щось таке...

— От бачите, Дмитре, я не помилилася, — зраділа Світлана, — спробуйте писати вірші. — У її великих очах відблиснула зоря, але тут же й пригласи. — Погано, коли в людині не живе оте «щось»... Знали б, Дмитре, як це погано...

До самої Феодосії Світлана більше не зронила жодного слова. А Дмитро відчував, що вона думає про своє, потаємне, і не наважувався заговорити першим.

...Мати нагодувала нічних гостей смаженою картоплею і квашеною капустою в пелюстках, потім забрала Світлану до себе в кімнату, а Дмитрові й молодшому синові постелила на дивані. Вранці, проводячи до дверей гостю Дмитра, сказала:

— Скучите, Світлано, по домашньому теплу, прошу в наш дім. Будемо вам раді.

— Спасибі, — з відчіністю подивилася Світлана на сиву жінку.

Світлана приїздила з Коктебеля до Феодосії двічі. Й

Дмитро був у неї кілька разів.

Якось Дмитро і Світлана вирішили піти на гору Клементьєва, до пам'ятника планеристам. Тільки-но піднялися на вершину, як з хмар, що вилівла з-за Карадагу, почав сіяти негустий, але пухнастий сніг.

— Який ласкавий сніг, — тихо засміялася Світлана, стираючи легкими дотика-ми пальців білі пушинки з губ, щік, вій. — Який ти ласкавий, сніг!.. Зима, на віях світяться сніжинки... Як хорошо, як чарівно. Правда, Дмитре?

...Через місяць Світлана повернулася до Києва. А ще через півроку, під час чергової екзаменаційної сесії, Дмитро зайдов з кількома однокурсниками на виставку творів кільських художників. Хлопці щили від картин до картини, неголосно обговорюючи, які, на їхній погляд, переваги й недоліки кожного полотна. І раптом Дмитро зупинився, вражений побаченим: на полотні була зображені підібна гора Клементьєва з планером на постаменті й дві постаті зі спини. Широкоплечий чоловік у шкірянці й струнка жінка у світлій шубці. А з неба падав пухнастий сніг...

Дмитро різко обернувся й пішов до виходу.

— Ластовенко, ти куди? — гукнув хтось з однокурсників.

Дмитро нічого не відповів, вибіг на вулицю, підійшов до телефону-автомата. Довгі-довгі гудки, нарешті знайомий голос:

— Я слухаю вас...

— Світлано, щойно бачив вашу картину!

— Хто це?.. Ви, Дмитре?

— невпевнений голос у слухавці. — Дмитре!.. Дмитре, звідки ви телефонуєте?

— Та ось же, де виставка картин... Одне слово... Хочу сказати...

— Послухайте, Дмитре, нічого зараз не говоріть! Ви мене чуєте? Ну, звичайно ж, чуєте!.. Нікуди не йдіть, я зараз до вас приду. Тоді все і скажете. До чекайтесь мене!

м. Феодосія

ЗИМА, НА ВІЯХ СВІТЯТЬСЯ СНІЖИНКИ...

ОПОВІДАННЯ

нашого життя згадаємо ми гру в сніжці, і на душі стане легше...

— Хай буде так, — погодився Дмитро. Йому стало трохи сумно, що ось зараз вони розійдуться у різні сторони й він ніколи не побачить цих великих і печальних очей.

Вони легко зустрілися, а розійшлися засмучені. Обоє...

Яким же було здивування, коли їхні погляди зустрілися знову!

Дмитро вже сидів на своєму місці в салоні літака й читав свіжий випуск «Вечірнього Києва», коли краєм ока помітив світлу шубку і струнку ноги в чобітках. Підняв голову і, як бувало в дитинстві, від подиву відкрив рота.

— Це ви? — тихо співат.

— Це я, — спокійно відповіла дівчина, проте було видно, що й вона надто здивована.

— Так сідайте поруч, — уже упорався з хвильованням Дмитро.

— Я маю своє місце. А звідси ще попросяте, — посміхнулась дівчина.

— Сідайте, сідайте... Я зараз піду домовлюся зі стюардесою.

Коли повернувся, дівчина вже сиділа в сусідньому кріслі без шубки й дивилась в ілюмінатор. У

— Ну як? — обернула голову.

— Домовлено, — сказав Дмитро. — Можете зі мною тепер ходи на край світу лєтіти.

— Дякую, так і зроблю, — засміялась дівчина.

— А як же тепер бути з вашим компліментом?

— Нічого не відіш, — стenuла плечима, — він залишається в силі.

Обоє знову засміялися. Аж надто радісно сміяється Дмитро. Він і сам не зміг би зараз пояснити, чому це раптом йому стало так

художників, як у поетів і письменників, відпочинку не буває, навіть якщо руки і не працюють.

...У Сімферополь прилетіли близько півночі. Місця в аеропортівській кімнаті відпочинку не було.

— Поїду до міста, — сказала Світлана. — Там де-небудь переночую.

— Пойду до міста, — сказала Світлана. — Там де-небудь переночую.

— Пойду до міста, — сказала Світлана.

— Пойду до міста, — сказала Світлана.</

ПОЄДНАЛИСЬ МУЗИКА Й ПОЕЗІЯ

Таміла Чупак працює завідувачкою літературно-меморіального музею О. С. Пушкіна та П. І. Чайковського, що в місті Кам'янка на Черкащині. Свого часу ці два великих генії літератури та музики бували в Кам'янці, тодішньому селі Кіївської губернії, маєтку поміщиків Давидовичів, тісно пов'язаних з декабристським рухом на Україні, писали тут свої геніальні твори, залишили теплі спогади про тихе, зелене містечко над річкою Тясмин, — «Тебя, мой милый Каменград, я покидать совсем не рад» (О. Пушкін) та «Я можу жити щасливо або в Кам'янці, або на самоті, і середини між цим немає» (П. Чайковський).

Тут, у Кам'янці, де витає дух великих геніїв, де тісно поєдналися Музика і Поезія, де не можна не бути музикантом чи поетом, у вчительській родині й народилася дівчинка Тамілочка, в майбутньому чудовий музикант, композитор, співачка і... поетеса. Змалечку її оточувала музика, пісня. Бабуся дуже гарно співала, знала багато народних пісень, зокрема й з репертуару своєї улюбленої співачки, нашого українського соловейка, як називали її в народі, Оксани Петрусенко. Батько вправно грав на баяні, дідусь — у місцевому духовому оркестрі.

У святкові чи вихідні дні вони влаштовували імпровізовані домашні концерти, в літні вечори — біля хати, збиралося собі в слухачі своїх сусідів-кутчан. Тамілу дуже захопила музика і вона одного разу зважилася й записалася до місцевої музичної школи, а згодом удоноскональовала свої музичні здібності в музичилищі та в Кіровоградському педагогічному інституті на музично-педагогічному факультеті. Відкривши для себе чаївну поезію Лесі Українки, почала писати на окремі вірші поетеси музику. А згодом відчула, що її власну бентежну душу перевівное не лише музика, а й поезія. Так народилися власні пісні на власні вірші. І нині жоден творчий вечір у музеї, а вони тут відбуваються дуже часто, не обходиться без участі Таміли Чупак. Її чаївний голос (знаю з власних вражень, бо нещодавно Таміла Петрівна надіслала мені в дарунок електронний диск зі своїми власними піснями та піснями, написаними на вірші інших поетів у її власному виконанні), її дивна музика, що зринає з-під клавіш фортепіано, положить слухачів. Як це прекрасно, коли в одній людині поєднується і музика, і поезія!

А нещодавно в Таміли Чупак побачила світ перша збірочка віршів, з такою хвилюючою назвою «Я молюся піснею до неба», що увібрала в себе ніжні порухи її музичної душі, поетичні, красиві слова, зіткні з дивними звуки нашої пречудової мови. Вслушайтесь у цю срібнодзвонку гру слів, в алітераційні переливи звуки, в цю, справді чаївливу музику словесного малюнку казкової зи-

мової ночі і ви не залишитеся байдужими:

*Снігоказою сон,
Сніжно-білій полон,
Срібносніжної ночі
Позасніжував очі.*

Зимоснить дітвора —
Сніговій, снігогра,
Снігомить — і Зима

Задрімає й сама.
А ось як під срібним піром Таміла Чупак озивається пташиними голосами весняний ліс, той ліс в урочищі Тростянка, що в околицях Кам'янки, куди щоранку любив мандрувати у пошуках музики колись сам Петро Ілліч Чайковський, місяцями гостюючи у своєї сестри Олександрі Іллівні, у заміжжі Давидової, в містечку, де народилася, живе й працює Таміла Чупак.

*Птахочор
бездирігентно,
незнаноночно
стоголосив
у лісозалі
і белькантозвучному
весняноконцерту
сонцеаплодував
зеленостоячи
радіснотравень.*

Таміла Чупак, поетеса і музикант, зінається: «Звуками живу я — плачу і сміюся». А ще, окрім звуків музики, художнього слова, вона кохається в квітах. Вони для неї, як діти, як живі істоти органічно з природи вливаються до її віршів, оживають, надихають її, стають її піснею, місією, любов'ю:

*Вплету у вінок
проліски радості,
чорнобривці щастя,
маки кохання,
конвалії ніжності,
ряст мудрості.
Квіти — з піснею,
мрії — з любов'ю!*

У передмові до збірочки черкаська поетеса, член Національної спілки письменників України Людмила Тараненко зазначає: «Поетичний простір Таміли Чупак пронизаний стрімкими перепадами лету — від мелодійно-заспокійливого, приземленого коли-сання до вільного підкорювання «неба за небом». І її у цьому леті завжди підтримують два її крила — Музика і Поезія. І, напевне, більш надійних і дужих крил у цьому житті немає». А справді немає. Віртиться, що у своєму стрімкому леті до високих зір Поезії, її, Таміла Чупак, «крилоньки не зітрутися», не стомляться нести людям світле, чисте, прекрасне наше рідне поетичне слово! Но ще ж є, і сподіваємося буде, і снага, і бажання, щоб висловити оте, як пише поетеса, «непроказане слово мое...»

Дай, Боже, їй у тому леті до вершин художнього слова «не впасти, витримати, дійти, побачить сонце» (Поезії — Д. К.) й помолитись Богу!

Хай щастить Вам, Таміло, на шляху, обраному серцем і душою. Нехай Ваши міцні супутниками будуть Музика, Поезія і Любов! Адже з них, з цієї трійці, народжується усе прекрасне на землі!

Данило КОНОНЕНКО,
член Національної
спілки письменників
України

* * *
Не питай, чому сумних пісень співаю —
Їх мене навчила прабабуся.
Не питай, від чого в музику втікаю,
Звуками живу я —
плачу і сміюся.
І молюся піснею до неба,
Сонця, вітру, квітів і дощу.
Так мені судилося, так треба.
Не питай, чому.

* * *
Коли він пристрасно любив її —
всі плакали.
Коли, до порваних струн, ненавідів —
сміялися.
— У цих людей все навпаки, —
думав смичок, поглядаючи в зал.
— Чому я не дівчина? —
зітхала скрипка, задивившись на скрипала.

* * *
Є тільки ця мить —
тут і тепер, радій нею, дихай і будь щасливий.
Не прораховуй наперед —
а що там, а раптом?
Тільки тут і тепер тобі підкоряється небо і крила, бо саме в цю мить ти — кардіолог, твердо стояш на ногах і навіть Земля довіряє тобі своє серце, тут і тепер.

* * *
...Розминулася з музикою. Вона, бідолашна, відстала від потяга, розгубила всі свої звуки, завмерла в крижаних обіймах забutoї фермати, захворіла на ангіну і разом з подружками паузами втонула в океані байдужості. Тепер мовчить. Музика мого серця.

* * *
Коли річ стає непотрібною, її викидають на смітник. Коли приходить нове кохання, а старе стає непотрібним, його теж викидають на смітник?

* * *
Доші доспівують літо, очі ховають квіти, холодно їм і мені. Пише листи осінь, вже у саду їх більше, ніж досить, жовтокрилих візму і собі. Жаль, осінньою мови не знаю, може, квіти їх прочитають, останні, серпнево-сумні. Квіти листів не читали, тихо зітхнувші, зів'яли. Зустрінемось навесні.

* * *
Нестримний вітер-диригент вихопив з-за пазухи кленовий саксофон і натхненно зіграв осінній блоз прощання. Приречені листя закружляло в танку, а дерева закивали головами в такт павутиновій мелодії бабиного літа.

* * *
— Зимоосінь.
— Шо ви сказали?
— Зимоосінь. Це, коли зима запізнююється, а осінь вже минула. Настав грудень, але снігу ще нема і морозу нема. У парку цвітуть фіалки.
— То, може, це весна?
— Яка ж весна, коли на вулиці грудень?
— Зимовесна.
— Ще скажіть «зимоліто».
— А чому ні?
Від посмішки незнайомого переходжого стало тепло, наче вітку.
— Ale ж грудень...

* * *
— Казковий грудень!
А в ньому — осінь, весна...
— І літо.

* * *
Душа кожної людини багатострунна, отже, всі ми — музиканти, зі своїми власними інструментами. Чому ж так любимо грati на струнах душ інших людей?

СВІТЛОПРОНИКНІСТЬ

Сонце крізь сито
Просює світло
На свіжостиглий
Сонний світанок.
Світлопроміння
Стріпует смішки
Свіжопечени
Весні на сніданок.
Снідає світлом
Учеся земля

Таміла ЧУПАК

«МОЛЮСЯ ПІСНЕЮ ДО НЕБА...»

Вони для неї, як діти, як живі істоти органічно з природи вливаються до її віршів, оживають, надихають її, стають її піснею, місією, любов'ю:
— Розминулася з музикою. Вона, бідолашна, відстала від потяга, розгубила всі свої звуки, завмерла в крижаних обіймах забutoї фермати, захворіла на ангіну і разом з подружками паузами втонула в океані байдужості. Тепер мовчить. Музика мого серця.

* * *
Коли річ стає непотрібною, її викидають на смітник.

Коли приходить нове кохання, а старе стає непотрібним, його теж викидають на смітник?

* * *
Ранковий грім підбитим птахом упав на тишу землі із неба.

Поранів спокій дерев і квітів, оркестром зливі зарядав.

Підставлю руки під сльози грому, вони про тебе нагадають.

А я намокну і повірю, що Дош — іще одне твое ім'я.

* * *
Думки про тебе посаджу в космічний літак і відправлю найближчим рейсом

на планету Забуття в іншу галактику.

Спогади про тебе замкну на замок, а ключ подарую

знайомому квітінку — свідку нашої весні, як доказ зради.

* * *
Чуєш, милий?
Весна!

Ще сніжно-рання, але рідна і лагідна, схожа на тебе.

Заспіває небо веснянку — засонецьквітне душа

після зимового сну, розтане серце-крга, і ти,

струмочку мій дзвінкоголосий,

віднайдеш себе у ріці Любові.

Чуєш, милий?
Весна!

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

* * *
— Kazkowy groduń!
A w nimu — jesień, wiosna...
— I lato.

I ОЖИВ РУКОПИС, ЗАГОВОРИВ...

Золоте чересло. Книга народних ремесел, звичаїв та побуту в Україні, писана Климентієм Зіновієвим, поетом кінця XVII — початку XVIII століття. Київ, «Мистецтво», 2009.

* * *

Є в нашій мові слова, які нібіто й не забуті, і в словниках їх можна знайти, але вживаються дуже рідко. Вони «зараховані» до так званої пасивної лексики. Узяти хоч би прадавнє слово «чересло», що тлумачиться як ніж, різець у плузі. Без цього складника плуг — не плуг. Скибу за скібю кладе чересло, щоб згодом заважалась добірним зерном нива і «посіяні вжали роботяще руки» (за Т. Шевченком). А коли чересло ще й золоте? Чи не так і слова, подібно до скібі, лягають на чистий аркуш паперу, аби прорости думами? Упорядники Валерій Шевчук, Олександр Шугай назвали цю небуденну книгу, писану видатним поетом Климентієм Зіновієвим, в дусі і стилі того часу — бароковим епітетом і сталося диво! Слови ожили, набули глибокого значення, колоритності, свіжогозвучання. Бо це саме ті єдині слова, що так вписалися в контекст. У цій назві, а за нею й у текстах озвались до нас і добра бароко в Україні XVI — XVIII століття і однойменний мистецький напрям, завданням якого було зворушити і здивувати людину і словом, і музикою, і живописом...

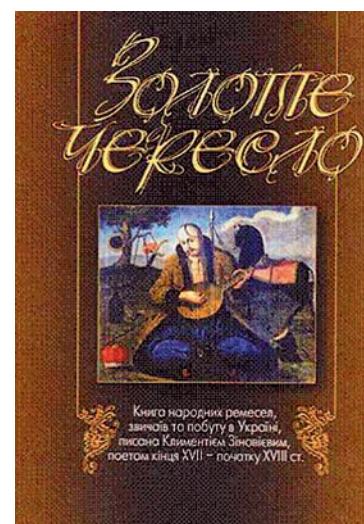
Ідея видати рукописну збірку К. Зіновієва, яку Іван Франко заразував до найкращих надбань україн-

ського письменства і яка пробула в безвісти півтора століття, побачивши світ лише 1912 року, давно варилася-візирала у творчих задумах О. Шугая. Як згадує він сам у літературному есе «Як творилася «Аполлонова лютня» (К., видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007), все почалося з інтерв'ю В. Шевчука в газеті «Молодь України» (01.10.1980), де той докладно розповів, зокрема, й про київських поетів давньої української літератури, традицій їхньої школи. Ця інформація надихнула тоді ще молодого редактора видавництва «Молодь» О. Шугая «утиснути» у видавничий план напрацювання В. Шевчука про тих поетів XVII — XVIII ст. «добровільно поклавши на себе всі організаційні й редакторські обов'язки». Непростий задум за московсько-більшовицько-го тоталітарного режиму. Ціною неймовірних зусиль редактору вдалося «проштовхнути» в план і видати оті напрацювання у формі збірника «Аполлонова лютня».

О. Шугай згадує, як, «заразившись» від В. Шевчука і професора В. Яременка творчістю давніх поетів, взявшіся перекладати (і переклав!) сучасною українською мовою всі вірші одного з них — Климентія Зіновієва. Однака намір видати в ті роки його поезії окремою книжкою так і лишився мрією. І тільки цього побачила світ ця унікальна книга — енциклопедія в його передкладах з давньоукраїнською сучасною українською мовою. Вступна розлога стаття і примітки В. Шев-

чука, що є плодом його тривалих зацікавлень, роздумів, цілеспрямованих дослідницьких пошуках, поєднаних з ерудицією й проникливістю уважного читача давньої нашої літератури. Тож маємо одну з найцікавіших рукописних книг XVII століття, видану в повному обсязі без пропусків і найменших купюр. З доскіливістю детектива В. Шевчука досліджує странницьке і страдницьке життя К. Зіновієва, навіть встановивши приблизні дати його народження й смерті (народився приблизно в 1663 чи в 1634 році, а помер між 1701 і 1712 роками). Був Климентій сиротою, а його батько, можливо, козакував (згадаймо шанобливе поетове ставлення до козаків). Навчався в Києво-Могилянській академії, був ченцем, писарем, священиком. Багато мандрував, дуже добре знав народні звичаї, побут, ремесла, шанував людей праці, про що й повідав нам, нашадкам, у своїй рукописній універсальній збірці, що вміє близько чотирьохсот віршів та сотні записаних прислів'їв і приказок. Отже, поет водночас був одним з перших українських етнографів.

Замисливши написати книгу буття свого народу, Климентій укладає її за розділами: про людей правдивих, про хвороби, про людей грішних тощо. Найбільшу групу складають соціально-побутові вірші. В них провідне місце посідають роздуми про майнову нерівність (цикли «Про багатства і злідні», «Про вбогих і багатих»). А хіба не

по-сучасному звучать поезії, в яких засуджується хабарництво, продажність суддів, лихварство орендаторів, а чесну працю прославлено:

Над усі ремесла — річ кажу відому —

Хліборобство вигідне світові усьому.

Бо хоч би срібло міг,

золото робити,

А без хліба чи б хотів

золото вкусити?

Перекладаючи майстерно твори К. Зіновієва, О. Шугай підтверджує давню істину: перекладач, який і сам вірше, шонайкраще може передати сучасною рідною мовою поезії, стилістично близькі його літературному обдаруванню.

Не зважим буде сказати й таке. Книга «Золоте чересло» і нині є актуальною, серцем вівреною відповідю на запит часу про загальнополюдську разом українську систему цінностей, коли проблема «со-

бору душі» і зараз така ж гостра й болюча, як і за життя К. Зіновієва, в період так званої Руїни. В цьому я переконався недавно, як учитель, на уроках літератури в 9-му класі. Якраз з програмою вивчали поезії Климентія Зіновієва, Івана Величковського, Лазаря Барановича. Читали і обговорювали вірші із «Золотого чересла» (О. Шугай, спасибій йому, надіслав один примірник цього безцінного видання). Бачили б ви, як зацікавлено сприялими дев'ятирічниками поетові інвективи про багатство, про убогість, про пияцтво і п'яниць, і про нужду, і про скорботи, і про печалі, і про неспокій. Він сам належав до битих печалями, але його турбота — не марно жити на землі і «добрий плід у небеса з'явити». Запали у душу учням патріотичні почуття автора: *Козаків, немов святих,*

треба шанувати,

Позаяк і кров свою в битвах

проливають,

I за віру праведну душі покладають.

Тим з небес подай Свою,

Господи, корону,

Xто для нашої землі

чинить оборону.

Читаєш цю ошатну, презентабельну книжечку і не полишає думка: справа мало вдячна — її треба перевчитувати, вивчати. За однієї умови: якщо пощастиє дістаті чи подарують автори. Во вийшла вона... півтисячним накладом. Навіть для районних бібліотек не вистачить. А треба, щоб вистачило всім — і батькам, і дітям.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
учитель Прудівської школи
Советського району в Криму

ПРО ЛЮДЕЙ ЗЛИХ

«Сохрани, — в Писанні є, —
од врагів видимих,
навіть більше, ніж від тих
ворогів незримих».

Од незримого хрестом душу оборониш,
од видимого нічим зроду не відмолиш.
Ні святим хрестом, ані вимовним
проянням, ані знов-таки твоїм жодним настраханням.
Бо як тільки Господь Бог в цьому
не поможе, аняка жодна річ врятувати не зможе.
Тим-то і святий Давид-Цар отак молився
і в молитві Господу він не помилився.
«Забери, — просив, — усіх недругів поганих
з найсміренініших моїх днів, тобою даних.
Від неправедних мужів вибав недогодних
і своїх мені прибав милостей Господніх».
Ці благання грішній мусиши, Боже, чути
і, що просимо Тебе, в тім нас не забути.

ПРО НАКЛЕПНИКІВ

«З ким зрівнятъ наклепника?» —
Мовлю: «З сатаною,
бо виною заправля будь-якою злою».

«А чому, одначе, так?

Може, розглумачи?» —
Мовлю: «Неодмінно це і сам побачиш.
Тож-бо клятій сатана перед Богом плеєше,
хоч і перед мукою вічною трепеще.
А осікльки бісом є, по-бісівськи творить,
і людина зла отак наклепи наводить.
Хоч себе і виставля праведников ревним,
та наклепником стає клятим і таемним.
Обері гіб нас Господь від того сум'ята,
хоч заради хресного давнього розп'яття.
Кожен має тож про те Господа молити,
хай би нас од ворогів дарував звільнити».

ПРО ТЮТОН

І ПРО ТИХ, ЩО ВЖИВАЮТЬ ЙОГО
Злая вилодилася річ і повсюди явна,
що тютюн в нас різний люд заживає здавна
А найбільше у Литві можна те зустріти,
бо вживають і жінки, навіть їхні діти.
Й тут багато є таких, що тютюн вживають:
ті із ніздрів пустять дим, ну, а ті втягають.
Научились декотрі й люлькою тягнути,
хоч від того конче їх треба б одвернути.
Адже змішаний із ним

також дим пекельний,
і, хто тягне, в того з усім соромід нестерпенний.
Хоч і влада тягне, все ж те не зовсім чемно,
нююхат — більше того — зле,
брідко, неприємно.
Потягнувши з люльки, дим
з рота геть пускає,
а, нюхнувши, тим себе дужче оскверняє.
Адже в ніздрях та брідка лишиться отрута,
із якої постає часом неміч лята,
В голові од тютюну мозок усихає,
власне, так, як дубом швець шкури вичиняє.
Що тютюннику цьому запахи, пахтіння?
Він до смороду глухий, як і до цвітіння.
Отакому і в попи їти забороняють,
навіть висвятити його не ускріп пускати,
Бо хто носом не вчува, цілій не буває, —
складника якогось він у собі не має.
А попівство має ті звичаї одвіку,

ПРО ТИХ, ЩО ПЕЧУТЬ ХЛІБИ

ПШЕНИЧНІ, А ХОЧ І ЖИТНІ — ФАЛЬШИВІ, З ГАЛУНОМ*, І ПРОДАЮТЬ

Вельми люди і такі Богу согрішають,
що фальшиві хліби в продаж виставляють,
Бо замішують галун в тісто для пишноти,
і хіба що ворог сам хвалі та роботи.
Він-бо на шкідливее наставляє діло,
створяють волю злу помагає вміло.
І перепечай** тій учиться науки,
за набуток злій себе дати бісі в руки.
Ошуканствами себе, власне, ошукають,
як зі світу пропадуть, — це тоді пізнають.
А найкраще вже тепер смерть свою пізнати
і ошукувати людей зовсім перестати.
Я вам, окажині, тае пораджу
і дочасно Божої карі вам бажаю.
А тієї, вічної, як собі, не хочу, —
тогосвітньої і вам карі не пророчу.
Побажаю вічного згину бусурманам,
а життя Небесного значу християнам.
* Галун — сірчанокислі солі
** Перепечай — пекар

ПРО ДРУЗІВ ЗИЧЛИВИХ
Пробував із давен це повчання наше:
не бажай собі сто кіп, як сто друзів, каже.
Що сто кіп? — говорять так.
— Гроші — наче слина,
не забудуть друзі, як б'є лиха година.
Не дай, Господи, пригод, —
та й тоді поможуть,
і рятунок подадуть, коли тільки дружба.
Тим-то треба з усіма дружно пробувати,
ласки широ, від душ в них запобігати.
Хто ж не хоче людськості виявляти людям,
тому скажуть: рятувати ми тебе не будем.
Як говорять: у житті не лови пригоду,
не дай, Боже, — з того ти май собі свободу.
Тим-то, прошу, з усіма приязні ведіться,
що є один за одного Богові моліться.
Вас, немов синів отець, буде Бог любити
і від напастей усіх завше боронити.

ПРО ПЕЧАЛЬ

Дивна річ, що в хаті піч, — так оповідають, —
а про що заводять річ, і самі не знають.
Називається печаль піччю безнадібна,
що усякому вона буде непотрібна.
Бо котрий її спіткав, радості не має,
в нього серце, навпаки, важко зів'ядати.
Принесе печаль і смерть часом чоловіку,
із душою розлуча в середині віку.
Од печалі вберігай нас, Ісусе-Боже,
хай нас лихо у житті подолати не зможе.

ПРО УБОГИХ І ПРО БАГАТИХ
На землі щораз біда гірша наступає,
бо у всьому чоловік бідний погибає.
Може бідний у людей щось і заробити,
і, позувши гріхів, Небо вспадкувати.
Що ж за користь, коли міду

дати не бажають?

Так з утримання того пожитків не мають!
Бо стократно ім за це ущербок буває,
як за слози бідаків Бог таких карає.
Хоч і громовим огнем, хоч, бува, і водою,
тож виходять їм оті вдерхання з бідою.
Тож робітників прошу всіх нагородити,
ані щелягом за труд їх не обділити.
Бо за милостиню тим все добро настане,
хто трудівникам платить справедливо станове.
А того, хто написав слово це, простіте, —
здорово й спасенно від довгий проживіте.
Бо, сказавши докір цей, Неба вам бажаю
і на вашу ласку я сподівання маю.

ЗВІЛЬНИТИ
МОСКВУ...

Ще 7 жовтня 1995 року на Установчих зборах Всеєвропейського патріотичного об'єднання «Корона» було ухвалено звернення до Верховної Ради, до Президента України Л. Кучми. У ньому говорилося: «7 жовтня 1253 р. князь Данило Галицький за успішній дії у визволенні Батьківщини від монголо-татарських завойовників — Золотої орди був коронований християнською Церквою, Ватиканом і став першим королем Русі. Якщо у XIII сторіччі монголо-татарським завойовникам — Золотій орді наші предки приставляли силу духу і силу фізичну, то в кінці ХХ століття монголо-татарській Московії-Росії українці повинні приставити силу духу і силу свідомості...»

Одним з напрямків діяльності об'єднання є повернення ікони Вишгородської (Володимирської) Божої Матері і «Шапки Мономаха», які нині в Москві, в Україну.

У XV сторіччі, але час падіння Золотої орди, крах Візантійської імперії, вихимери у московському князівстві теорію «Москва — третій Рим», за якою князіві Московщини почали вважати спадкоємцями володарів «другого Риму» — Візантійської імперії.

1547 року Іван IV Грозний перейменував себе з князя на «царя» і самодержця Московського, спадкоємця візантійських царів, а отже, і візантійського орла. Про «коронацію» 16-літнього Івана IV Грозного іноземні держави довідались лише через два роки, коли з'явилася велика державна печатка з Візантійським орлом, увінчаним короною. Але цей орел мав опущені крила, і тільки з часом йому крила підняли й додали ще одну корону. Таким чином у Росії з'явився герб.

Відомо, як життя називає тих, котрі самі себе возвеличують, коронують, — самозванцями. Відповідно до історії московський «цар» Іван IV Грозний та всі інші його наступники були самозванцями.

Сьогодні Росія виготовляє металевий «рубль» з двоголовим орлом без корони. Виникає запитання: «де ж

корона?» Історія чітко дає відповідь, що у Московії-Росії корони не було. Як відомо, корона — історична спадкоємність Галичини-Волині, України. Відомо також, що за часів князя Данила Романовича (Галицького) прapor Галицько-Волинського князівства був синьо-жовтих кольорів. Непереможний синьо-жовтий стяг Галицько-Волинського князівства, слов'янської держави — Київської Русі став прaporом Української Народної Республіки (УНР) і сьогодні майорить над Верховною Радою України в її столиці Києві.

З часів Київської Русі відбулися історичні зміни, саме на її фундаменті утворились держави трьох народів: Україна, Білорусь і Росія. Проте лиши остання прагне поглинути дві інші, і її не пощає імперський синдром. Отож настав час нам, східним слов'янам — українцям, білорусам і тим же росіянам, звільнити столицю Росії Москву (Моску) від ідеології Золотої орди — шовінізму імперського синдрому.

**Миррослав МИСЯК,
голова Всеєвропейського
патріотичного об'єднання «Корона»
м. Ялта**

СВІЙ ДО СВОГО...
ПОШУК
ВТРАЧЕНОЇ
ЄДНОСТІ

Добрий день, шановні браття та сестри, українці! Хочу привернути вашу увагу до проблеми єднання, згуртування, взаємної підтримки української спільноти загалом, і в південно-східному регіоні, де має місце «дефіцит національного», зокрема.

Я народився і мешкаю в Криму. Свого часу (1950-1960 рр.) півостров заселявся вихідцями з Вінницької, Хмельницької, Тернопільської, Львівської, Рівненської та інших областей. Часто цілі села складались з переселенців і були цілковито українськими. Я виріс у такому селі.

Але за півторіччя ситуація змінилася. Люди старшого віку, пристосовуючись до радянських норм, хоча й зберегли рідну мову, але також добре засвоїли так званий «суржик». Молоді ж, за рідкісним винятком, мовою спілкування обрали російську. Так, мовляв, зручніше, при-

родніше — «так розмовляють усі».

Що ми маємо в підсумку? З чим особисто я стикаюсь щодня і що мене дуже бентежить?

— Багато етнічних українців повністю асимілювалися, не знають та не вживають української мови і вважають себе «руссікі».

— Певна частина людей, хоча і визнають себе українцями, але соромляться або не вважають за потрібне спілкуватися українською.

— В українській громаді відсутня єдність, згуртованість, підтримка одне одного. А це призводить до пасивності і безініціативності в організації та проведенні національних свят, розвитку прадавніх ремесел, звичаїв, традицій. Ми вкрай неорганізовані і занадто терплячі у справі відстоювання наших прав та інтересів.

Ці проблеми, на мій погляд, є причиною наших бід. Боротьба за підтримку однієї Нації, доти нас вважатимуть бидлом, помікатимуть нами, маніпулюватимуть, дуритимуть і грабуватимуть.

І не треба шукати винних навколо. Слід змінювати себе і свою свідомість.

**Ігор ДУДА
м. Сімферополь**

«ЗАПРОШУЙТЕ У «СВІТЛИЦЮ»
ПОБІЛЬШЕ ДОБРИХ ЛЮДЕЙ!»

Доброго дня, шановна редакція! Коли не враховувати вже відспівані колядки та щедрівки і нариси про художників, то простір вашої газети більше нагадує Некрополь. Безпоперечно, вічна шанба і пам'ять героям і невинно убієнним. І заради них треба жити далі, розвиватися, виходити із лабіринтів зневіри і відчая. А ми все ще в половині ганьби, ще так часто на мітингах прикладують (навіщо?) царя Плаксія. Кажуть, що тільки мужні люди вміють по-справжньому радіти. Тож будьмо мужні. Нехай багачі бігають за примарнimi втіхами, а ми будемо вирощувати свято в душі, як прекрасну квітку, що не в'яне.

І досить закликів любити мову (інші вас і не читають), а живіть в українській мові природним життям і пишіть про космос, про природу, відкрійте інтерактивну сторінку, передусім для кримчан, щоб не почувалися розрізненіми, тож хай люди пишуть про своїх друзів, котиків, собачок, про надії і сподівання, всілякі цікаві замальовки з життя, хай наповниться їхнє життя творчістю і візантінням.

Не забувайте і про сільські школи, прекрасних сільських вчителок української мови, для яких ви повинні

стати опорою — бо це ж вони виховують справжніх українців. Шукайте скрізь творчих, натхнених, закоханих у мову, і побачите, як нас багато, і тоді вже дійсно нас не подолати.

Можна ще й колонку психолога відкрити, бо це не тільки модно, а й необхідно в наш час розмитих орієнтирів. Бота ж політика горезвісна часом видаетесь позаподіською формою існування. Ось велима впливова «патріотка» Наталія Королевська звинувачує за рекордно жахливу ціну на газ... уряд Азарова. Якщо це правда, то що тоді брехня? Як пояснити цю зневагу до людей? Виходить — просто спрітино застовби бренд патріотизму і вже робить кажи, що хочеш — «піпл все скаває». Як і «герой революції» майор Мельниченко, що швидко оформив через патентне бюро бренд, тобто торгову марку «плівки Мельниченка».

Навіть у простому, незнущому житті ми робимо свій, ніби й незначний моральний вибір, який, можливо, впливає не тільки на долю окремої людини, а й нації загалом. І якщо не все у нас гаразд, то що ми робимо не так? Які ми маємо пріоритети поза гучними гаслами? Хто

мі в повсякденному житті? Пиши про життя, щоб ожилить твоє газета, і забилася жилка, закалато серце, застугонала кров. Щоб не забували всі ми, що життя все-таки прекрасне.

(Вірш старий, бо я вже не пишу — творча пустка)

Щойно ранок сполохано

стукав в вікно.

А вже час готовити вечерю.

Я — всього лише стіл,

за яким в доміно

Гучно губиться час мій

зникнеч'я.

Навіть в сонні знemozi

відлуноє гра —

В вічних клопотах,

наче без дії.

Коли ж тиша зірками

із неба спада —

Забуваю, про що мені

мріяють.

Кожен з нас має свою пустку в душі, яку намагається наповнити вірою, творчістю і спілкуванням, щоб не оселились у ній жахливі демони.

Для нас, читачів вашої газети, — спілкуванням українською від серця до серця. Тож запрошуєте в свою «Світлицю» побільше добрих людей, наповните її світлом, надією і радістю. Не обманіть наших сподівань!

З повагою,

Людов МОНЦЕВА
м. Бахчисарай

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ

29 січня у Севастополі вшанували пам'ять героя Крут. Молебень за загиблими біля пам'ятника Тарасові Шевченку та у місцевій Українській греко-католицькій церкві провів настоятель УГКЦ з Тернопільщини отець Василь Вайда.

Раніше загиблих під Крутами вшановували лише у церкві. Цього року активісти громадських організацій прийшли ще й до пам'ятника Тарасові.

Після молитви отець Василь звернувся до зібрання зі слівами: «Ви — також герої, бо у цьому краї відстоюєте державність, боретесь за українську мову, культуру, державну символіку, україномовну пресу. Ваш труд — нелегкий і недооцінений, але настане час і Україна вшануватиме героїв сьогоднішніх днів.

Слава Україні!
Героям слава!»

Адже ця присутність зобов'язуvalа і накладала б відповіальність. А так дійсно маємо те, що маємо. От і зараз остаточна ціна на газ на 2012 рік не узгоджена і закладена в бюджет на рівні 500 у. о. (без стодоларової знижки).

2. Постійна неготовність, а точніше, слабка аргументаційна база України щодо ціни на газ. Бажання знижки ціни на газ, як суттєво складової ціни продукції, завжди в

лабрадору Кони под хвост».

Нинішня практика споживання російського газу в теплоенергетиці України така, що ціну на нього знижують в декілька разів за рахунок величезних дотацій з бюджету. В результаті йде здешевлення його для населення, а енергія, вироблена з альтернативних видів, залишається недотованою і високою, а значить дорогою і невигідною. «Експерт (директор НТЦ «Біомаса»

хідно вирішувати СAME в ДІАЛОЗІ І ПОЛЮБОВНО, а не жалітися за буром. От і виходить, що у цьому «діалозі» Україна залишається віч-на-віч з газовим монополістом і монополістом постачання газу. Ось де потрібні козирі диверсифікації джерел постачання та наявність у країні потужних альтернативних способів добування енергії. Ні того, ні другого поки що в Україні НЕМАЄ, а раз так, «Газпрому» нікто не заважає диктувати ціну на газ для України за формулою — ні-ні, не тією, дійсно кабальною, що була узгоджена у договорі 2009 року прем'єрами Тимошенко та Путіним і, безумовно, вигідною Росії, а особливо, російською — 2П + 4С, що означає: 2П (Пол + Потолок) + 4С (Четыре Стени), чим сповна і користується «Газпром», «то-шиб» — Росія. Тобто «як хочу, так і ворочу». І поки Україна не вирішить питання з альтернативними видами енергії та диверсифікацією енергопостачання, не буде нам ні Незалежною, ні Самостійною Державою, бо АЛЬТЕРНАТИВІ ПРОСТО НЕМАЄ АЛЬТЕРНАТИВИ. Даруйте за тавтологію, але краще не скажеш.

Михайло ФАЛАГАШВІЛІ

м. Ірпінь

АЛЬТЕРНАТИВІ НЕМАЄ АЛЬТЕРНАТИВИ?

(наразі це повністю асоціюється з Росією) такий непоступливий у переговорах щодо зниження ціни на газ, дуже багато, але з цієї кількості однозначно можна (і потрібно) відділити головину:

1. У переговорах з Росією остання завжди перемагала і нав'язувала нам СВОЮ ЦІНУ

СПІВЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО СТЕПУ

Володимир Бровченко — відомий український поет, член Національної спілки письменників України, лауреат літературних премій імені Володимира Винниченка та імені Павла Тичини, заслужений діяч мистецтв України. Нещодавно він відзначив своє 80-річчя. За роки своєї творчої діяльності, а першого свого вірша він опублікував 1951 року у Маловисківській районній газеті на Кіровоградщині, видав понад 40 книжок-збірок поезій та поем, три пісенні, роман у віршах «Як Мамай до Канади їздив», книгу спогадів «Вікнина...», у творчій співпраці з відомими композиторами О. Білашем, Б. Буєвським, Лесею Дичко, С. Козаком, братом Павлом Бровченком та іншими написав низку пісень, які звучать у концертних залах, по радіо і телебаченню.

Володимир Бровченко — поет-лірик, поет високого громадянського звучання. Тембр його поезії високий, виразний, свіглий. І хоч він за освітою — інженер-механік і не один рік працював на одному з підприємств Херсонської області, мова його віршів далека від техніцизму, навпаки, дуже барвиста, соковита, melodійна, котрій міг би позадрти не один філог.

Адже поєтувавши її, як кажуть, з молоком матері — простої української жінки-селянки. А ще від своїх земляків з думяніх кіровоградських степів, де кожна билинка, кожна степова квіточка йому рідна, близька, знайома.

Степ — то його материзна і дідіана, його мала батьківщина, його поетичне нахнення. Він, степ, для поета В. Бровченка як жива істота зі своїми болями і втіхами, він присутній у багатьох його віршах:

*Скільки днів та безсонних світань
Ти в мені хазяйнеш, степе!
Піdstупи до очей, устань,
Дай мені надзвичайну нахнення...*

Говори, говори, говори,
Я коханся в слові твоєму.
Розкажи, як ведуть явори
У долину зелену поему.

*Степе! Кров'ю і потом політій,
Світаковими росами вмітий.
Кольори, кольори, кольори...
Ніби море у добру погоді...*

Що вже казати про веселкові кольори степу, про його розмаїття квітів і трав — навіть коло-

чий будяк і той удастоївся шани та уваги поета. Він для нього — не просто колючка, а степовик з шовковою квітучою головою, продутий вітрами та облицьованій сонцем і бджілами, задивлений у високу блакитну височину неба; він — як вартовий, що стоїть на чатах рідних видноколів.

*Поки молоде сміється літо,
Над степами жайвором звіса,
Він усе, що має від болоти,
Викричить в бездонні небеса...*

Такий він — співець нашого українського степу — поет Володимир Бровченко! «Кримська співлиця» не раз публікувала високохудожні, емоційно-насилнені його поезії. А сьогодні ми хочемо представити нашим читачам В. Бровченка як тонкого іронізатора, як поета-сатирика, який пише, окрім лірики, ще й короткі сатирично-поетичні вірші. В його мініатюрах — єдкий сарказм, нищівна іронія, тонкий гумор — все те, що притаманне справжньому українцю, нащадкові отих веселунів-запорожців з Репінської картини, котрі писали листа турецькому султану.

*З ферми вкрали останню шиферину —
«Розбудовуєм» Україну...*

* * *

*У лікарні, як на пасарні:
Шкуру знімуть і — безкарні...*

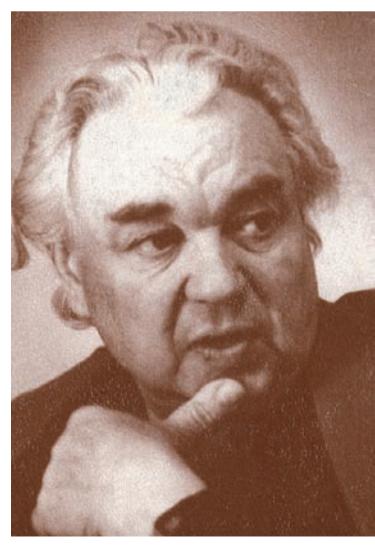
Ці та багато інших віршів-мініатюр і склали нову книжку В. Бровченка «Мить і вічність», що побачила світ у київському видавництві «Рада». Як зазначено в анотації до збірочки, ці, переважно саркастичного штибу, мініатюри передніяті чуттям тривоги за гідне життя українського народу, світлий день Незалежності України. «Віршинки дивні — добрі й противні» — так називав їх автор. Та воно й справді ж є так: глянеш — віршик маленький, а заряд «противності» для того чи для тих, кому його адресовано — ого-го! в кілька сатирично-саркастичних мегатон!

*Усе присвоїв — і юрму, й тюрму,
Заводи, землі, аж до бур'янині...
Тепер лише зосталося йому
Присвоїти Героя України...*

І як тут не підтвердити, що сміх — це по-тужна зброя. І в стократ вона, ця зброя, стає потужнішою і могутнішою в руках вправного талановитого стрільця-сатирика, котрим у даному випадку є поет Володимир Бровченко.

Гадаємо, шановні читачі, ви самі можете в цьому переконатися, прочитавши низку його сатирично-саркастичних мініатюр з нової збірки «Мить і вічність».

Данило КОНОНЕНКО

**Володимир
БРОВЧЕНКО:**

ВІРШИНКИ ДИВНІ — ДОБРІ Й ПРОТИВНІ

Якось зустрілись Біл з дебілом,
Щоб визначити, де чорне, а де біле,
Та поділити все навпіл.
Поговорили любо-мило...
Звідтоді став дебіл — Дебілло,
Хоч морда видає — дебіл.

* * *

Просвистіли... То й я свищу,
Сам пан над собою.
Не боїться мокрий дощу,
А голий розбою.

**ВЕЛИКИЙ
МИСТЕЦЬКИЙ «ВИБУХ»**

У нас на кожнім повороті
Тепер Лучано Паваротті.

**РОЗДУМИ
НЕЖОНАТОГО**

Мабуть, таки піду до Насті я,
Бо не продовжиться династія.

**ТОМУ, ХТО СПІВАЄ
ПІСНЮ «КРОПИВА»**

Дереза ти моя, дереза!
Довкруг тебе стрибає коза.
Краша буду дійти козу,
Аніж ту корчуває дерезу.

* * *

— Мабуть, поплентаєсь до шинку, —
Потиличо почухав дід-поет,
Бо нікому полагодить машинку,
І пізно углибати в Інтернет.

* * *

Чим дурніший телепень
скандальний,
Тим його гучніша маячня,
А коли ти чоловік нормальний,
То не дзявкне навіть цуценя.

* * *

I там, де Придністров'я,
Нам Бог не дав здоров'я.
I там, де острів Тузла,
Свободонька загрузла.

* * *

«Ой, гук, мати, гук, де козаки йдуть.
І веселая та доріженька,
куди вони йдуть».

На міста дивлюсь і на села я.
Ой, веселая, ой, веселая...

**КРАХ СТАРОГО
ЛОВЕЛАСА**

Прекрасна леді ззаду й спереду.
Приходь в неділю, а чи в середу.

Над нашою стороною
Тільки «ахи» з «охами».
Заростаєм бузиною
Ta чортополохами.

* * *

Знов потоптали душі малі
Злодії прийшли, домашні загреби...
Голос праپрацуїв із-під землі:
— Так, братовбивці,
Так вам і треба!

* * *

Гнівивсь на тих,
що підтинали мрію,
Коли ішов у молоду юрму.
Змиривсь.

* * *

Тепер прощаю лиходію —
Всевидящий за все воздасть йому.

* * *

Як є коріння — буде й павіт.
Дніпра не вип'є лютий змій.
Одне лиши треба: не лукавить,
В руках тримати лук тугий.

* * *

Туман — по долині.
Учора і нині.

* * *

Олесь Гончар розпочинав
сержантом,
В полон узявиши світову безмеж,
А ти, тупак, обділений талантом,
Із генеральським

ходиш аксельбантом,

Хоч двох слівець докупи

не складеш.

* * *

У ПОТОЙБІЧЧІ
Тут нема ні долара, ні гривні,
Відкупитися не зможеш ніяк.
Тут усі перед Господом рівні —
Олігарх і останній жебрак.

* * *

СПАДОК
Його легко ділити, братове:
Я під себе не гріб обома.
І виходить тепер, що крім Слова
Нічогісінко в мене нема.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

Він за тих було затих,

А за цих ізнов базіка.

Що не скаже — сміх і гріх.

Пожаліймо чоловіка.

* * *

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

До 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується **творчий конкурс серед юних читачів** — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайно або електронно поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми, які могли бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очоює незмінний шеф-редактор «Джерельца» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди!

Крім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нарахуватимуться додаткові бали. Ось одне з них:

— КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?

— ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ЦЕЙ ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

Мене звуть Маселко Наталя, я навчаюся у 9 класі Боложинівської ЗОШ I-II ступенів на Львівщині. Захоплююсь написанням прози. Пишу у жанрах детективу, оповідання, казки. Свої творчі доробки почала писати ще у 7 класі, зокрема, детективи. У моїй творчості скарбниці є такі твори: «Лотос», «Таємнина книги», «Неслухнія зайченечка», «Мати й мачуха», «Рідна мова» та багато інших. Також я брала участь у багатьох конкурсах, зокрема, у «Податки очима дітей» (І місце в районному етапі, направ «Літературні твори» 2010 р. та 2011 р.), в обласному фестивалі-конкурсі «І слово, і пісня, матусю, тобі» (лауреат III ступеня в номінації «Авторська проза»), в обласному конкурсі «Буду я природі другом», «Слово рідне! Мово рідна!» та ін. У майбутньому мріюю стати журналістом. Надсилаю на ваш конкурс одне з моїх оповідань.

У ПОШУКАХ СЛАВИ

ОПОВІДАННЯ

Закінчився травень. Пролунав останній дзвоник. Мушу визнати, що я неабияк радів з цього приводу: жодних уроків, жодних домашніх завдань, веселились та байдуки, скільки душа бажає.

Ці літні канікули я вирішив привести у бабусі з дідусем у мальовничому селі Боложинів. А там у мене стільки друзів, що й не перерахуєш. Та найбільше я товарищую із Сергієм. Ми дружимо давно, ще з малечкою. Звісно, як і в кожній дружбі, між нами часто виникали суперечки, однак ми завжди знаходили спільну мову. Адже справжньої дружби ніщо не може зруйнувати.

Сергій — дуже хороший хлопець. Він завжди веселий і життерадісний, однак дуже любить пригоди і постійно вляпуються у якісь халепи, втягуючи у них і мене. Через це нам частенько дістаеться на горіхи.

Та, мушу зінатись, що мені це навіть подобається, адже це так цікаво! Ось одного разу мій неподиличний товариш й каже:

— Андрію, а давай станемо археологами?

— Ти що, з глузду з'їхав?

— Ні! Ти тільки уяві собі, що ми археологи і знаходимо все більше і більше скарбів. А згодом відкриємо свій власний музей у селі. Дуже скоро станемо відомими на весь світ. Про нас писатимуть у газетах і журналах, показуватимуть по телебаченню. Ми здобудемо славу. Знаєш, як нам заздритиме Оксана?

Запитаете, хто така Оксана? Оксана — дівчина, яка живе по сусідству. Вона постійно обзыває мене дурником. Не знаю, чи це я так її дратую, чи, може, її подобається. Важко зрозуміти логіку дівчат. Та мушу визнати, що вона мені не байдужа. Тому я й погодився на

ХОЛОДРИГА

Зверху — сніг, а знизу — крига, не зима, а холодрига!
Я до відчуя, до крику
ненавиджу холодригу!
Ні тобі скіпатись в річці,
ні попляжитись на пляжі,
як в поганій кінострічці,
лише жди, що старші скажуть:
не біжи, не хекай, вкутайсь!
Бережі і руки, ноги!
Світом руха завірюха,
світ збивається з дороги!
Холод-холод-холодрама...
Помаленьку загартуюсь,
є водиця — хлюпавиця,
від простуди порятуюсь!

Тамара КОСТЕЦЬКА
м. Київ

НА КОНКУРС!

ЩО ДЛЯ МЕНЕ КОБЗАР?

Що Кобзар для мене є,
Вкраїно?

То душа твоя прекрасна

й чарівна

Із сторінок, наче пісня, лине
Тиха, ніжна й трішечка сумна...
Пісня ця про сонечко ласкаве,
Чисте небо, скошені поля,

Ліс зелений, квіти, сірі скелі

В світі найпрекрасніша земля!

Україна — рай земний,

прекрасний,

І, як дім свій, я люблю його:

Море синє, місяць й зорі ясні,

В пісні цій є щастя і добро.

Часом чути в пісні сміх дитячий,

Очі світлі уявляю я.

Кожен Кобзареві буде вдячний,

Зрозуміє, ми — одна сім'я:

Дім, любов до рідних,

Батьківщина —

Це святе і це Кобзар зберіг,

Наче мати — наша Україна.

А Кобзар — немов наш оберіг.

МОЯ ЗЕМЛЯ

Моя земля, мій рідний край,
Моя ріднесенька країна,
Завжди живи, завжди співай,
І квітни вічно, Україно!

Твій шепт листя у лісах

Твое блакитне небо чисте,

В моїх відб'єтися очах

Золотим сонцем променистим.

Я ніби знову чую спів, —

То колискова хвиль високих,

То стукіт в кузнях ковалів,

То гомін вод річок глибоких.

Поля твої широкі, нене,

Сади твої у квітах всі,

Прийми, ріднесенька, від мене

Низький уклін твоїй красі!

Де б не була — мої думки

До тебе линуть, Україно,

До дому і пісень дзвінких,

До найгарнішої країни!

Катерина РИБАЛКО,
учениця 10-го класу Укром-

нівської ЗОШ I-III ступенів,

учасник літературно-поети-

чної студії «Зіркова веселка»

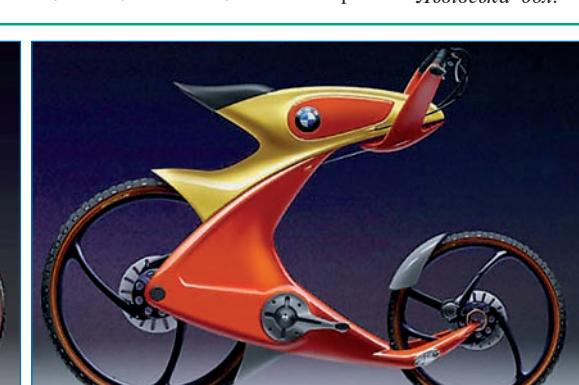
при бібліотеці-філії № 14

с. Укромне

Сімферопольського району

Юні «слідопити» із Сімферополя, вихованці дитячої театральної студії «Світанок» Ілля Кобелєцький і Каріна Селютіна в Ботанічному саду

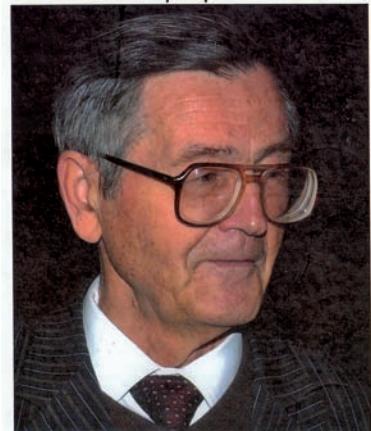

Ось і такі бувають велосипеди, але наш призовий — нічим не гірший! За-кликаємо читачів «Джерельца» надсилати на конкурс ваші розповіді про двоколісного друга. А може, хтось винайшов власну, іще фантастичну модель веломашини, — надсилайте малюнки, усе зарахується в нашому конкурсу!

СПАСИБІ ЗА ДРУЖБУ, ЗА КНИГИ!

ІВАН ДЗЮБА

СПОГАДИ І РОЗДУМИ НА ФІНІШНІЙ ПРЯМІЙ

У «Кримської світлиці» — давня, мідна і надійна творча дружба з відомим українським письменником, академіком Національної академії наук України Іваном Михайловичем Дзюбою. Як не дивно, а почалася вона звідті, коли ще тільки тривала невпинна і наполеглива робота ініціативної групи щодо створення в Криму україномовної газети.

Громадянським українським організаціям Криму, людям, які входили до ініціативної групи, доводилося писати листи в різні урядові установи, їздити на прийоми до київських чиновників, бо свої, кримські, й слухати не хотіли, доводити, що україномовна газета в Криму конче потрібна. Адже на півострові за офіційними даними проживає понад 700 тисяч українців, а за неофіційними, наші глибоке переконання, значно більше.

Доводилося звертатися й до Міністерства культури України, очільником якого на той час був Іван Михайлович Дзюба — відомий письменник, оборонець рідної національної духовності — мови, культури, літератури... Іван Михайлович усіляко сприяв тому, аби в Криму, всупереч спротиву недоброзичливих, усе ж таки виходила україномовна газета.

І коли 31 грудня 1992 року побачив світ перший номер «Кримської світлиці», в ній, на першій сторінці, з-поміж привітань від Олеся Гончара, Секретаріату Ради Спілки письменників України, Народного Руху України, газети «Літературна Україна» була й вітальна урядова телеграма міністра культури України Івана Дзюби. У ній, зокрема, говорилося: «Вітаю колектив з великою подією в культурному житті України — заснуванням першої газети українською мовою в Криму. Газета «Кримська світлиця» має стати осередком кращих традицій української журналістики. Бажаю творчих успіхів, натхнення, доброго здоров’я».

Як один із числа співзасновників

газети скажу, що серед тих небагатьох ідейних натхненників, які доклали чималих зусиль, аби в Криму з’явилася україномовна газета, був і він, тодішній міністр культури недавно проголошеної незалежної України, Іван Михайлович Дзюба.

Це великою мірою завдяки його розумінню значення появі в Криму серед багатьох російськомовних засобів масової інформації україномовного видання, завдяки його наполегливості й послідовності у відстоюванні наших національних інтересів з’явилася на світ Божий «Кримська світлиця» — поки що єдина у своєму роді загальнолітературна і літературно-художня газета українців Криму.

Ось уже протягом майже двадцяти років вона відіграє колосальну об’єднуючу роль не лише української громади Криму, а й інших національних громад, котрі вбачають своє нинішнє і майбутнє з Україною, яким не чужі і не байдужі принципи української ідеї.

І усі ці роки становлення, творчо-

го розвою, соціально-економічних скрут і усіляких негараздів, так званих «чорних смуг», з якими, траплялося, виходила газета, письменник Іван Дзюба не випускав зі свого поля зору усього того, чим жила газета. Він завжди зі своїм добрим словом був поруч, був і залишається одним з незрадливих шанувальників і постійним автором «Кримської світлиці», за що ми, колектив редакції, дуже йому вдячні.

Чимало газетних публікацій письменника-академіка Івана Дзюби на захист рідної мови, його гострих полемічних статей з супротивниками нашого національного відродження з’явилосься з ці роки на сторінках «Кримської світлиці».

Та не лише свої статті презентує Іван Дзюба для «Кримської світлиці», а й час від часу надсилає свої нові книги. Тільки останнім часом ми отримали від Івана Михайловича дев’ятисотторінковий том його мемуарів «Спогади і роздуми на фінішній прямій», написаних у 2002–2006 роках.

Книга складається з двох частин. Перша частина — це розповідь про своє дитинство, про шкільні й студентські роки, про сім’ю, родичів, сусідів...

Друга частина спогадів відтворює суспільно активний період життя автора: від 1960-х років і до наших днів.

Цю книгу мемуаристики Івана Дзюби я читав як захоплюючий роман. Мені було цікаво, як із сільського хлопчика з української Донеччини виростав майбутній письменник, як формувався світогляд цієї непересічної особистості, як з аспіранта виростав майбутній акаадемік, лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка, Герой України Іван Михайлович Дзюба. Багато знайомих імен письменників та літературних подій, про які я чув, як кажуть, лиши краєм вуха, поверхово — трохи з преси, трохи щось від заїжджих київських письменників, поставало переді мною зі сторінок

цієї чесної книги на повен зріст — і про поетів-«шістдесятників», і про книгу «Інтернаціоналізм чи русифікація» та тих подій, що виникли довкола неї... А ще про цікаві епізооди з літературно-мистецького життя та багато чого іншого. Особливо мене вразили ті сторінки книги, в яких письменник докладно розповідає про свої творчі поневіряння, пов’язані з появою його книги «Інтернаціоналізм чи русифікація». По-людську було шкода письменника, на якого чинили психологічний тиск у творчому ізоляторі, але ж і вражала його стійкість у відстоюванні своїх переконань.

Книга, як уже зазначалось, солідна і за обсягом, і за своїм змістом — з неї можна черпати й черпати багато цікавого. А ще Іван Михайлович надіслав нам свою книгу, котрі нещодавно побачили світ у київських видавництвах і до нас у Крим вони навряд чи дійдути... Це, на самперед, книга «Нагнітання мору»: від чорносотенців початку ХХ століття до українофобів початку ХХІ» (про зміст статей цієї книги говорить уже сам її заголовок), та книгу «Кавказ» Тараса Шевченка на тлі непромінального минулого», котру письменник присвятив до 150-х роковин смерті Тараса Шевченка. В анотації до цього видання говориться: «Поему «Кавказ» написано восени 1845 року. В історії літератури небагато знайдеться прикладів, щоб поетичний твір понад півтора століття не втрачав своєї актуальності, бolioчості й моральної гостроти. Чому саме кавказький рефлекс став ніби невід’ємною частиною політичного і духовного життя Росії? На це запитання прагне відповісти відомий український письменник, академік НАНУ Іван Дзюба, спираючись на історичні джерела, порівнюючи погляди російських літераторів і Тараса Шевченка на кавказькі лиходійства імперії. Книга починається поемою «Кавказ» мовою оригіналу і в перекладі російською мовою. Предмову до першого видання на-

писав відомий правозахисник Сергій Ковалев. Друге видання доповнено передмовою Івана Дзюби.

Надіслав письменник і книгу «Іван

Павло II. Римський триптих».

«Римський триптих» — останнє з прижиттєвих видань поезій Кароля Войтили — Папи Івана Павла II. Це вже поезії власне «ватиканського» періоду його життя, вони не входили до попередніх збірок. У «Римському триптиху» Кароля Войтили — Папи Івана Павла II високою мірою явлено характерні для його поезій сконцентрованість думки і щільність вислову, прозора глибина символіки. Видання подане трьома мовами — українською, російською і польською. Передмовою до нього написав Іван Дзюба.

І ще одну книгу надіслав «Кримський світлиці» Іван Михайлович, котра має називу «Є поети для епохи». Як вже згадався на назву книги винесено рядок з відомого вірша нашої талановитої поетеси Ліні Костенко: «...Ще не було епохи для поетів, але були поети для епохи!» У цій книзі, — як зазначено в анотації, — з’явилися дві унікальні творчі особистості, чий імена уже давно промовляють самі за себе. Натхненний есей Івана Дзюби про творчість Ліні Костенко суголосний бесіді з поетесою, в якій вона уперше так широко й вичерпно розповідає про своє життя у Слові. Книга побачила світ у київському видавництві «Лібідь» 2011 року.

Уже з переліку цих книг видно, яку величезну роботу виконав письменник Іван Дзюба лише останнім часом. Побажаємо ж йому подальшої натхненної і творчої праці на радість усім нам, на благо нашої національної літератури.

Спасибі Вам, Іване Михайловичу, за Ваші книги, які Ви створили і надіслали нам у дарунок, спасибі за моральну підтримку «Кримської світлиці» в усі часи, за Вашу пам’ять про нас, українців Криму, за щиру дружбу з нашою газетою. Здоров’я Вам та усіляких гарaziд! Будемо чекати на Ваші нові книги!

Данило КОННОНЕКО

і «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»!

«СИЛА М’ЯКОГО ЗНАКА» — НАЙБІЛЬШ ЗНАКОВА І ВАГОМА ПОДІЯ СЕРЕД НАУКОВОЇ ПУБЛІСТИКИ 2011 РОКУ

Для широкого читацького загалу в Україні та для українців у країнах посткомуністичної зарубіжжя розкішне видання добре знаної та авторитетної газети «День» є безцінним дарунком. Для тих же, хто ніколи не тримав у своїх руках цього унікального часопису, книга є не лише відкриттям, але й справжнім інтелектуальним та інформаційним потрясінням. Більшість матеріалів, відібраних для публікації у цій книзі в різний час, уже друкувались на шапалах «Дня».

Переконаний, що всі мислячі читачі зберігають їх у своїх архівах. Проте з часом газетний матеріал якось стирається з пам’яті. До того ж, газетні підшивки — не найкращий спосіб їх збереження та вельми незручний об’єкт для повторного читання.

Зібрані в окремій книзі воєдино — вони мають надзвичайну просвітницьку та інтелектуальну дієвість. Якщо поодинокі патріотичні публікації у пресі — це хаотичні пострилі по ворожих гніздах, то матеріали, зібрані в окремій книзі, — це вже стогочісні потужні залпи, від яких падають не лише вибудовані століттями окупантів фортечі, але можуть загинути й самі імперії.

Після прочитання цієї багатої інформа-

ційно-інтелектуальної україномовної енциклопедії навіть зазомбований імперсько-комуністичною пропагандою довірливий малоросійський люд має усвідомити, що вічні претензії «братьського народу» на споконвічні українські території, нищення української мови та літератури, сучасні «газові та молочно-м’ясні цукрові війни» — це не що інше, як продовження споконвічної імперської політики нашого північного сусіда, намагання поглинути Україну та розчинити український народ в «безбрежному русському мірі».

Поза всяким сумнівом, зазначенна праця буде сприяти національному пробудженню українського народу, свідомість якого упродовж століть була деформована всілякими окупантами та віковою бездержавністю.

Книга «Сила м’якого знака» — це обнадійливі ліки від беспам’яття, манкурства, лакеїзму, пристосуванства, прислужництва, зрадництва (кочубеївщини), малоросійської провінційності, національної апатії та почуття неповноцінності. З цією книгою, перш за все, має ознайомитися наша молодь та її наставники.

На прозирнія нашого малопатріотичного та неграмотного чиновництва годі сподіватись. Воно безнадійно хворе і, мабуть, вже не підпадає під лікування. Тут потрібно відважитися до рішучої хірургії. Було б добре, щоб і перші особи в державі, прийманні хоча б їхні радники з гуманітарних питань, погортали що безцінну книгу. Можливо, тоді б вони усвідомили, яку історію вони успадкували, що нам потрібно будувати і чи можна з окупантами та мародерами писати «общую историю» та повернутися до спільній стайні на «золотній площа».

Твердо переконаний у тому, що видавці підготували до друку ще й друге видання та другий том. Вони мають вийти масовим накладом. Зазначена праця має бути у кожній українській бібліотеці та стати навчальним посібником для студентської молоді.

Петро ВОЛЬВАЧ, голова Кримської філії НТШ, академік УЕАН, лауреат премії ім. Дмитра Нітченка

Р. С. В наступних числах «Світлиця» пла-

нею опублікувати деякі розділи з цієї книги.

Висловлювання та афоризми я збирал з дитинства. Приваблювали чіткість думок, лаконічність, гострота, почасти гумор, повнота, глибина описування в коротко му речення явища. До створення сайту «Афоризми» (<http://aphorism.org.ua/>) мав найбільшу збірку в Мережі лаконічних перлин у бібліотеці Марії Фішер-Слиж на сайтах «Українське життя в Севастополі» та «Весела Абетка».

Суттєву частину цього ресурсу української мудрості, окрім особистої збірки, склали афоризми з книг «Україн-

ська афористика», «Українські приказки», прислів’я. Збірники Опанаса Марковича Матвія Номиса, «Енциклопедія афоризмів та крилатих фраз. Журналістика — це способ життя» та з газети «Сільські вісті». Навігація та пошук по сайту є зручними для відвідувачів. Хай кожен візьме соб

СЕВАСТОПОЛЬ – МІСТО УКРАЇНСЬКОЇ СЛАВИ І ТРАГЕДІЇ

(Продовження.)

Початок у № 1-2, 3, 4)

Унтер-офіцер Зінченко у запеклій сутиці, незважаючи на рані, зумів урятувати полковий прапор і життя командира свого батальйону. Він до останнього не полишав поля бою, продовжуючи знищувати ворога.

Перший у Росії пам'ятник низькому чину і кріпакові встановлено Гнатові Шевченку, який врятував життя своєму командирові, лейтенанту Бирульову, затуливши його власним тілом від французької кулі. За наказом командувача ВМС України Гната Шевченка заразовано навічно почесним членом екіпажу ракетного крейсера «Україна».

Пам'ятник Г. Шевченку

Організованістю, витримкою і сміливістю виділявся Волинський полк генерал-майора Хрущова. Волинці несподіваними контратаками сяяли в силах і переполох серед французів, що спричиняло серед них велики втрати. До сьогодні в Севастополі збереглися вулиця Волинська і кладовище, на якому поховано 3600 волинян, які загинули у Кримській війні.

В одязі кавказьких горців постали перед захисниками Севастополя 1854 року пластиуни у складі двох українських чорноморських козацьких батальйонів. Звідки вони з'явилися? Назва «пластиуни» з'явилася офіційно спочатку у Чорноморському козацькому війську 1842 року, а згодом — у Кубанському й Терському. Їх заснував генерал-фельдмаршал Іван Паскевич, українець із стародавнього козацького роду. У пластиуни відбирали витривалих із кмітливих козаків, які найкраще стріляли й відмінно водоліди холодною зброєю. Як і їхні предки-запорожці, вони могли тричі відійти від ворога, але знову знову відійти від ворога.

Однак, говорячи сучасною мовою, це були загони спецназу в козацьких військах. На французів і англійців вони наводили жах. Про неїмовірні подвиги пластиунів серед севастопольців ходили легенди.

Відвагу виявляли не тільки солдати, матроси, офіцери, а й цивільне населення Севастополя, яке в переважній більшості було українським. Яку витримку треба було мати, щоб кожного дня, під градом ворожих снарядів сидіти за кермом баркаса, доверху навантаженого барилами з порохом, або йти поруч з

підводою, навантаженою боєприпасами, чекаючи кожної миті фатального вибуху.

Самовідданою працею прославилися лікарі, фельдшери, сестри милосердя. У тяжких умовах, коли на кожного з них припадало понад 300 поранених і хворих, коли не вистачало найпростіших медикаментів, коли виділені на шпиталі засоби розкрадалися царськими інтендантами, вони тижнями не залишали перев'язувальних пунктів чи лікарняних палат. Особливо великою любов'ю серед захисників Севастополя користувалася перша в імперії сестра милосердя — Дарина, прозвана Севастопольською. Сотні воїнів зобов'язані були її своїм життям.

У місті добре знали безстрашного і кмітливого десятирічного хлопчика Трохима Тищенка. Він під масованим вогнем носив до гармат кашкети з порохом.

«Не закликаючи в наказах ні до геройства, ні до мужності матросів, — згадував учасник оборони міста капітан-лейтенант Стєценко, — адмірал Нахімов підтримував у них останню енергію простим, але найдієвішим способом — особистим прикладом». Він постійно бував на бастионах, з'являвся в найнебезпечніших місцях і довго стояв під кулями противника, спостерігаючи за обстановкою і віддаючи розпорядження.

28 червня 1855 року Нахімов об'їдждав, як завжди, бастиони захисної лінії і робив необхідні розпорядження. Прибувши на Малахів курган, який того дня піддавався особливо запеклому обстрілові, він піднявся на земляний насип і став розглядати в підзорну трубу дії французів. У цей момент він був поранений у скроню, а через день, не приходячи до тями, помер.

Біля труни з тілом народного героя зібралася увесь севастопольський люд. Як пише очевидець, йшли каліки на милицях, декого несли на схрещених руках, дехто просто повз по сухій каменистій землі, підтягуючись на руках. Безрукі й обгорілі, з пов'язками, в латаних мундирах і в білих сорочках, у лікарняних халахах ішли солдати й матроси. Були тут і жінки, зовсім бабусі і здорові молодиці, які допомагали ослабленим чоловікам, інші на плечах несли малих дітей.

Під гарматний багаторазовий салют труна повільно опускалася новими східцями униз — у склеп. Лунка незвичайна тиша нависла над містом. Ворог також припинив стрілянину, віддаючи члану прославленому адміралу. Світ дізнувся з телеграфних повідомлень, що геройчний Севастополь втратив свого батька.

Микола І програв Кримську війну, незважаючи на героїзм солдатів, матросів і цивільних, які на своїх плачах винесли весь тягар війни, особливо у Севастополі. Він став містом української слави й місцем російської самодержавної ганебності. У 1856 році був підписанний Паризький мирний договір, за яким царю заборонили будувати на Чорному морі великі кораблі й фортеці.

У 1871 році ця заборона була знята й царський уряд почав будувати новий, уже паровий, панцирний Чорно-

морський флот. Науково-технічний прогрес, хоч і запізніло, торкнувся і самодержавної Росії, яка лишалася «в'язницею народів». Притиснені народи були позбавлені освіти рідною мовою, царський уряд активно проводив політику зросійщення. Наростання революційного вибуху прискорила і поразка Росії в російсько-японській війні.

УКРАЇНСЬКИЙ РУХ НА ЧОРНОМОРСЬКОМУ ФЛОТІ

У Севастополі переважна більшість населення була українською. Документи перевірусили перед Кримською війною стверджують, що там живло 32000 осіб, з них — 24000 українців, але період становлення їхньої національної свідомості — початок ХХ століття. Українець почав виокремлюватися не лише походженням та знанням історії власного народу, а й відчуттям духовної потреби в українській ідеї — побудові самостійної Української держави. Почали поширюватися твори Т. Шевченка, Б. Грінченка, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, О. Стороженка, і до 1905 року не лише українська інтелігенція, а й прості селяни прагнули незалежної Української держави. Вони збиралися гуртами за вечірнім читанням книг.

Севастопольська молодь намагалася активізувати українське життя, юнаки писали вірші й оповідання, молилися українською мовою, перекладали з інших літератур українською, пропагували театральне мистецтво, насамперед вистави про гірку долю Кобзарівих героїн, зростало значення української пісні та музики. Хор, який створив учитель Севастопольської державної жіночої гімназії Микола Карагацький, робив непомітну, але дуже важливу справу.

В його репертуарі були пісні на слова Шевченка «По діброві вітер віє», «Зоре моя вечірня», «Така її доля», «Думи мої, думи мої», «Нашо мені чорні брови», «Реве та стогне Дніпро широкий». На початку минулого століття в цьому хорі починала свій творчий шлях севастопольська співачка Оксана Петруренко.

Левко Мацієвич

Найбільше українському національному руху в Севастополі сприяв Левко Мацієвич, конструктор-підводник, теоретик та практик військового підводобудування, який працював у Севастопольському військово-морському відомстві. Він 1904 року розробив проект морського вокзалу в Севастополі, 1905 року — два проекти проти мінних загороджень (премія 3000 руб.), за 1908–1909 pp. — 14

проектів підводних човнів, а також створив проект першого гідролітака.

У березні 1906 року українська патріотична інтелігенція створила міську просвітницьку організацію «Кобзар». Керівником обрали капітана Левка Мацієвича. Він активно працює до 1908-го, потім їде в Петербург для організації військового літакобудування. Став активним членом петербурзької української громади й матеріально допомагає севастопольській організації «Кобзар», яку очолив директор державної жіночої гімназії В'ячеслав Ліщенко. Організація діяла в будинку на Великій Морській.

Великий реформатор, голова Ради міністрів Російської імперії Петро Столітин (прізвище його предків — українське: Столітина) цікавився авіацією. У 1910 році піднявся в повітря зі славетним уже на той час лотчиком Мацієвичем. Есерівське керівництво, з яким український просвітнянин також був пов'язаний, наказало розбити літак разом з прем'єром. Мацієвич на це не зважився, а за два дні вилетів сам і розбився.

Цілком можливо, що російські терористи, яких фінансував глава банківського дому «Кун, Леб і компанія» Яків Шифа (лютий ворог Столітіна), не пробачали Левку Мацієвичу непослуху.

Особливо розгорілися пристрасні на Чорноморському флоті через геноцид проти українців. На панцернику «Князь Потемkin Tavricheskiy» спалахнуло повстання. Безпосередньо його причиною стало стихійне заворушення серед команди корабля через недоброкісні уживаючі та вбивство російським офіцером унтер-офіцера Григорія Вакуленчука (родом із Житомирщини), який виступив поборником прав матросів.

Очолив повстання унтер-офіцер Панас Матюшенко (родом із Харківщини), до нього приєднався офіцер Олександр Коваленко (родом із Сумщини). Обоє товарищували з українським ученим і письменником Гнатом Хоткевичем із Харкова, де діяла Харківська українська студентська громада. Вона ставила за мету «боротьбу за країну долю свого народу, поліпшення його матеріального добробуту та виступала проти національно-політичного рабства, виборювала право жити господарем на своїй власній землі».

З часом молоді патріоти, студенти Харківського університету Михайло Русов, Дмитро Антонович разом з Левком Мацієвичем та Олександром Коваленком у лютому 1900 року засновують нелегальну Революційну Українську партію (РУП), ідеологом якої стає Микола Міхновський.

Це була перша українська політична партія, яка об'єднувалася у своїх лавах наддніпрянську й наддністриянську молодь і стала першою політичною організацією, що понесла в народ гасла революційної боротьби з існуючим ладом. На одному із зборів РУП у Харкові Левко Мацієвич сказав: «У самостійній Українській державі права працюючого люду повинні бути широко забезпеченими, бо інакше може вийти так, що в тій самій державі маси лишаться поневоленими соціально. Визволення народу з політичної тиранії мало що значитиме, коли не буде також визволення з економічної тиранії».

(Продовження
в наступному номері)

Історія і сучасність

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЛЮТИЙ

1

1922 р. — політбюро ЦК КП(б)У ухвалило рішення про вивезення 8 млн. пудів хліба з голодуючої України до Росії.

Народилися:

1815 р. — Михайло Вербіцький, композитор, автор музики гімну «Ще не вмерла Україна».

1897 р. — Євген Маланюк, український поет, письменник, культуролог, літературний критик. Ідея утвердження державності України — центральна ідея поетичного Університету Євгена Маланюка.

1882 р. — помер Петро Кішка, матрос, герой Кримської війни.

Євген Гребінка

2

Народилися:

1812 р. — Євген Гребінка, письменник, педагог, видавець.

Євген Гребінка, як і багато хто в українській, російській та польській літературі, вдавався в умовах миколаївської реакції до жанру байки, яка мала в Україні давні традиції й досягла найвищого рівня у XVIII столітті в «Баснях Харківських» Григорія Сковороди та в російських байках Івана Крілова. Гребінка творчо переосмислив здобути попередниками ужані байки й надав їм ширшого жанрового звучання, ввівши в них українські реалії та думки, що відображають світогляд українського селянина.

Найяскравішою гранню творчості Гребінки є його лірична поезія українською та російською мовами. Країші з-поміж українських поетичних мініатюр — «Українська мелодія» («Ні, мамо, не можна нелюба любити») стала народною піснею. А російський романеск на слова Гребінки «Очи черні, очі страстні» приніс йому ще й світову славу.

В історії української культури Гребінка залишився навіть ще й як широкий учасник військової агітації та пропаганди, організаці

ЩОБ НЕ ЗГИНУВ ДОСВІД ПОКОЛІНЬ

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

А ось брату його дідуся Абдуракипу судилося провести кілька років в окупації і навіть бути старостою. Але психологія його вчинку та дії значно відрізняються від типового уявлення про таких людей як про ворогів свого народу. Висунутий громадою, він дбав про людей, виступаючи посередником поміж ними та окупантами владою і щоденно ризикуючи бути викритим та покараним.

Присутня у творчості Бекіра ще одна важлива тема, а отже, і у житті його улюблена дідуся: це тема міжнаціональних стосунків. І виглядає вона настільки благородно, що проситься до

шкільної хрестоматії: у голодному 1933-му рятувалося в Акманай кілька родин із Західної України. Дві з них оселилися у дідусовій садибі. Особливо товаришував він з Іваном Євшенком, який потім, після депортації своїх благодійників, знайшов їх в Узбекистані, а під час цих трагічних подій намагався захистити від заслання. Що тут коментувати!

У збирці, окрім дідусевих розповідей, є і переказані ним притчі, в яких оспівуються доброта, винахідливість, дотепність та інші шановані народом риси характеру.

Під час презентації виступив учитель нижньогірської школи № 2, який навчає Бекіра кримськотатарської мови, а також бере

велику участь в долі цієї обдарованої дитини. Екрем Гафаров допоміг учню з виданням книги (до речі, вона у нього не єдина, минулого року були видані «Пригоди Тимка», написав до обох передмови. Він розповів про цю просту сільську родину (де батько Абкерім — інженер-механік, а зараз тимчасово безробітний), яка докладає чимало зусиль до виховання своїх здібних дітей, попри обмежені матеріальні та територіальні умови.

Тим не менше, Бекір продовжує дивувати присутніх — спочатку віртуозною грою на скрипці (навчається в сільській музичній школі), потім — на гітарі і нарешті виходить разом з братом танцювати. Хлопчики у націо-

нальних костюмах під час танцю виглядають настільки ефектно, що залишається лише пошкодувати щодо такої обмеженої аудиторії глядачів. А ще Бекір має хист декламатора — це зрозуміло з його прочитання власного твору.

Присутні не шкодували добрих і щиріх слів для цього хлопчика. Серед них, хто мав слово, — заступник директора з науки цієї бібліотеки Ліля Кадирова, заслужена артистка АРК, співачка-фольклористка Гульзара Бекірова, старший науковий співробітник кримськотатарського музею мистецтв Айше Меметова. Зокрема, прозвучала цікава думка про те, що оповідання Бекіра, перекладені кримськотатарською мовою, могли бути корисними для шкільних факультативів. А я зробила для себе ще й

такий висновок: дідуся і бабусі, яких у «цивілізованих» країнах ще при розумі і при силі відвозять у будинки для літніх людей, аби «не висмоктували енергію» у дозріваючих кандидатів на таку ж долю (бо ж усім відомо — молоді і старі там разом не живуть), конче необхідні своїм онукам і правнукам. Це завдяки дідусеві Абдурешиту дванадцятирічному онуку уже став носієм цілого пласта історії та національних традицій, і його старт — це старт мудрої людини, яка має ще безліч часу для подальшого зростання. А людина без коріння гулятиме світом, як перекотиполе, і ще невідомо, де і за що вона зачепиться, але цілком імовірно, що буде втрачено для свого народу.

Тамара СОЛОВЕЙ
Фото О. Носаненка

ЯКОЮ БУДЕ «ОРГІЯ» ПО-КРИМСЬКИ?

У Кримському академічному українському музичному театрі завершується робота над постановкою вистави «Оргія» за драматичною поемою Лесі Українки. В цьому творі поетеса використовує образи світової літератури, водночас порушуючи проблеми, подібні до проблем її часу.

Сюжет п'єси розгортається у стародавньому грецькому місті Корінфі, поневоленому римськими завойовниками, які відкрито грабують грецький народ, зневажають його культуру, схиляють до зради кращих представників мистецтва. Спокусившись подачками і різного роду обіяннями, танцівниця Неріса, співак Хілон і скульптор Федон йдуть на служіння до римських вельмож. Співак Антей засуджує їх за це і категорично відмовляється служити завойовникам, що призводить до трагічного фіналу.

Пропонуємо увазі читачів інтерв'ю з режисером-постановником цієї вистави, заслуженим діячем мистецтв АРК Віктором Івановичем ГУМЕНЮКОМ (на фото).

— Що привело Вас до режисури? Як сталося, що Ви почали ставити вистави?

— Я дуже хотів, щоб у нашому театрі поставили В. Винниченка, особливо його психологічну мелодраму «Брехня», і одного разу роздумував уголос про те, кому б запропонувати постановку цього твору. А Ви візьміть та скажі: «Ви доксонало знаєте творчість цього драматурга, написали монографію «Сила краси» про цю його драму, багато статей, які опубліковані в наукових збірниках. Чому б Вам не спробувати поставить цю п'єсу?» Я виступив з ініціативою, яку підтримало керівництво театру. Отак з Вашого легкого слова і здійснився мій режисерський дебют, і вперше за всю історію театру прізвище В. Винниченка та назва його драматургічного шедевра «Брехня» з'явилися на афішах театру.

— Леся Українка написала багато п'єс. Чому Ви зупинили свій вибір саме на драматичній поемі «Оргія»?

— Велику роль в цьому відіграло те, що «Оргія» написана на античній темі, якою Леся Українка була захопле-

на, особливо в період свого перебування у Криму (такі дуже добре знайомі усім п'єси, як «Кассандра» та «Філігеній в Тавриді», були написані тут). Привернуло мою увагу й те, що п'єса глибоко психологічна, з горстрою інтригою і дуже дійова. Велике значення мало й те, що я побачив у трупі акторів, які спроможні виконати мій задум.

Літературознавці детально розібрали цей твір, відкрили багато пластик у процесі аналізу п'єси. Але більшість авторів трактують її як заклик до пригноблених народів не коритися завойовникам та як заклик до людей мистецтва служити своєму народові.

Традиційних трактувань я не відкидаю. Але хочу застосувати увагу глядачів на вічних проблемах збереження національної культури і діалівого до неї ставлення та важливості вибору, перед яким опиняється художник: чи служити високому та духовному мистецтву (в п'єсі це участь у греко-римських оргіях), чи віддати свій хист завойовникам — як це було в оргіях римських.

Головним для себе вважаю чітко прокрасити лінію поведінки у стосунках між людьми. Ніхто з дійових осіб не хоче чути іншого. Ніхто не хоче йти на компроміс. Немає єдиної правди. У кожного — своя правда.

— Як режисер-постановник, Ви призначили себе на роль скульптора Федона. У Вас є досвід акторської роботи? Якщо так, то в яких театрах Ви виступали як актор, які ролі граві?

— У 80-ті роки я працював у Житомирському музично-драматичному театрі завідувачем літературної частини, паралельно з цим мене призначали асистентом режисера та на ролі. Я грав у «Ярославі Мудрому». І. Кочерги сина Ярослава — Володимира, у казці О. Іловайського «Дід Мороз та Санта Клаус» — Санту Клауса, у «Соборі Паризької богоматері» — Розбійника. До речі, інсценізація цього відомого твору В. Гюго була написана видатним українським артистом і режисером Гнатом Юрієм, одним із засновників Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка.

— «Оргія» була написана на

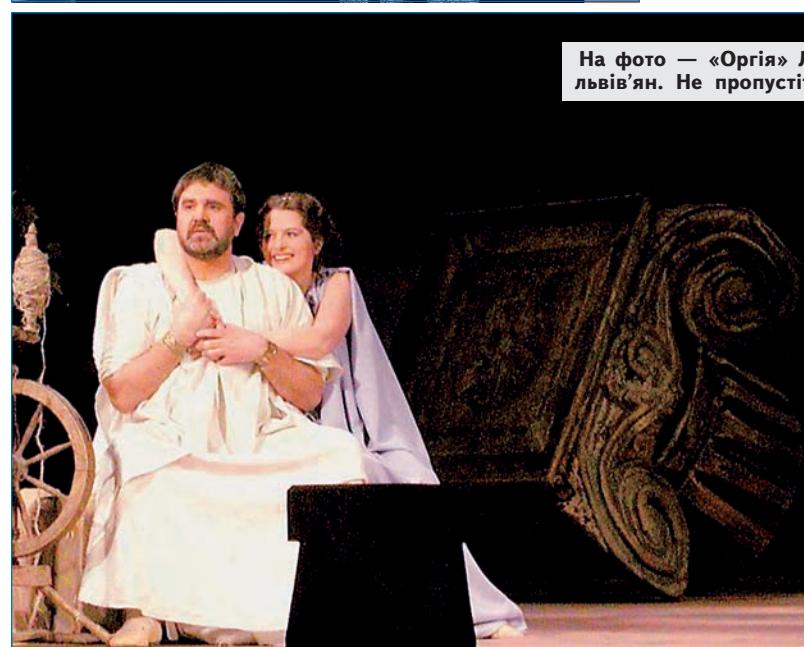
початку ХХ століття. Чим вона буде цікава сучасним глядачам?

— Актуальністю проблем, філософською спрямованістю та видовищністю. У виставі буде зайнята балетна трупа театру. Артисти виконають вражуючу балетну увертюру «Імперія», продемонструють пластичну відразність у сцені «Римська оргія» (балетмейстер — заслужений діяч мистецтв АРК, лауреат премії АРК О. Биков). Цікаво задумано оформлення вистави за кольоровою гамою — перехід від сонячних кольорів до тривожного пейзажу (художник-постановник Г. Легута). Звернеть увагу глядачі і на костюми, які несуть не тільки достовірність, а й поетичність. У виставі прозвучить музика Ш. Гуно та А. Хачатуряна.

Леся Українка в цій п'єсі не дає конкретних настанов. Вистава матиме дискусійний характер. Це також повинно зацікавити глядачів.

Прем'єра вистави відбудеться 24 лютого.

Інтерв'ю підготувала Світлана ЧОЛКА, керівник літературно-драматургічної частини театру, заслужений працівник культури АРК

На фото — «Оргія». Л. Українка у постановці Львів'ян. Не пропустіть «Оргію» по-кримському!

